

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри ландшафтної архітектури
та фітодизайну

д.б.н., проф. _____ Олена КОЛЕСНІЧЕНКО

« ____ » _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Особливості створення садів в еко-стилі в умовах степу України
(на прикладі Одеської області)»**

Спеціальність – 206 Садово-паркове господарство

Гарант освітньої програми

к.с.-г.н., доцент _____ Олеся ПІХАЛО

Керівник бакалаврської

кваліфікаційної роботи

к.с.-г.н., доцент _____ Оксана БАГАЦЬКА

Виконала _____ Софія ФОРМАНЮК

Київ – 2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ :

Завідувач кафедри ландшафтної архітектури та
фітодизайну,

д.б.н., проф. _____ Колесніченко О.В.

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студентці

Форманюк Софії Олександрівни

Спеціальність – 206 Садово-паркове господарство

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи: **“Особливості створення садів в еко-стилі в умовах степу України (на прикладі Одеської області)”**

Затверджена наказом ректора від «11.11.2023 р.» № 2020 «С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру 02 червня 2025 р.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи:

- джерела інформації (літературні, інтернет, наукові праці)
- карта Одеської області, ситуаційний план

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Вивчення сучасних тенденцій та принципів створення садів в еко-стилі.
2. Аналіз природних умов Одеської області, їх особливості та вплив на умови проектування.
3. Визначити особливості створення еко-садів в умовах степу України.
4. Встановити асортимент рослин та принципів їх поєднання для створення еко-садів: розподілити рослини за функціональними та декоративними групами; визначити принципи композиційного поєднання злакових, трав'янистих, чагарникових і деревних рослин; визначити головні принципи для використання декоративних елементів та способи освітлення, що відповідають даному стилю.

5. Розробка концепт-проекту саду в еко-стилі.

Перелік графічних документів:

- концепт-проекти садів
- 3-D візуалізації

Дата видачі завдання «03» листопада 2024 р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____ *Багацька О.М.*

Завдання прийняла до виконання _____ *Форманюк С.О.*

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота присвячена розробці проєктних пропозицій, спрямованих на створення еко-саду в умовах степової зони, на прикладі Одеської області.

Бакалаврська робота складається із пояснювальної записки, викладеної на 71 сторінці друкованого тексту, також містить 59 зображень, 1 таблицю, 1 додаток. Для написання роботи використано 68 джерел інформації.

До графічної частини відносяться проєкти квітників, як варіанти поєднання підбраного асортименту рослин, з різною кольоровою гаммою, структурою, розміром.

В першому розділі роботи проведено аналіз сучасного закордонного та вітчизняного досвіду створення еко-садів та стилів, що є дотичними та схожими за філософією створення.

Розділ 2 присвячений особливостям природних умов степу України.

В третьому розділі запропоновано поширення використання степової рослинності на приватних та громадських територіях, у степовій зоні, задля підвищення біорізноманіття, ефективності насаджень та зменшення витрат по догляду.

Четвертий розділ присвячений підбору асортименту рослин, що відповідає степовій зоні, підтримує місцеве біорізноманіття, є сумісним у поєднанні один з одним, описаний та викладений у вигляді таблиці у додатку.

Ключові слова: степ, біорізноманіття, екологічність, еко-сад, малодоглядність, урбанізація, посухостійкий, світлолюбний, невибагливий, природа, дикий, сталий, стійкий, пастельні, структура, форма.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКО-СТИЛЮ В ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ	7
1.1. Еко-стиль: філософія та головні принципи.....	7
1.2. Сади у еко-стилі на прикладі різних країн.....	9
1.3. Еко-стиль в садах України.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ СТЕПУ УКРАЇНИ.....	20
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ САДІВ У ЕКО-СТИЛІ В УМОВАХ СТЕПУ УКРАЇНИ.....	24
3.1. Особливості планування саду.....	24
3.2. Принципи поєднання рослин.....	26
3.3. Декоративні елементи.....	30
РОЗДІЛ 4. АСОРТИМЕНТ РОСЛИН ДЛЯ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ.....	34
4.1. Особливості підбору рослин.....	34
4.2. Деревні та кущові види рослин.....	36
4.3. Трав'янисті види рослин.....	39
4.4. Злаки.....	40
РОЗДІЛ 5. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКО-СТИЛЮ В УКРАЇНІ.....	43
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТОК.....	62

ВСТУП

Сучасні екологічні виклики, зокрема зміна клімату, деградація природних ландшафтів, інтенсивна урбанізація та скорочення природних екосистем, зумовлюють необхідність переосмислення підходів до ландшафтного проектування. Особливо гостро ця проблема постає у степовій зоні України, яка історично була зоною високого біорізноманіття, але сьогодні збережена лише на менш ніж 3% своєї первинної території. Тому у цих умовах важливим завданням є збереження та відновлення місцевих рослинних угруповань.

Пропонується розглянути досить перспективне рішення, а саме створення еко-садів, що базуються на використанні місцевої рослинності та створення з них сталих ландшафтів. Екологічність активно розвивається в усіх аспектах життя досить активно, як закордоном так і в Україні, і ландшафтний дизайн не виняток. Однак наша практика ще не є достатньо розповсюджена, або тримає вектор на лісовій та лісостеповій зоні, тоді як степовий ландшафт залишається непоміченим.

Об'єктом дослідження виступає природна флора степової зони, зокрема види рослин Одеської області, яка охоплює всі три підзони українського степу. Предметом дослідження є філософія еко-стилю, особливості добору, поєднання, використання та декоративність рослин.

Метою є розробка принципів створення еко-саду в умовах степової зони з урахуванням декоративного потенціалу місцевих видів, екологічних факторів та естетичних особливостей природного стилю.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

1. Вивчити сучасні тенденції та принципи створення садів в еко-стилі.
2. Проаналізувати природні умови Одеської області, їх особливості та вплив на умови проектування.
3. Визначити особливості створення еко-садів в умовах степу України.
4. Встановити асортимент рослин та принципів їх поєднання для створення еко-садів: розподілити рослини за функціональними та

декоративними групами; визначити принципи композиційного поєднання злакових, трав'янистих, чагарникових і деревних рослин; визначити головні принципи для використання декоративних елементів та способи освітлення, що відповідають даному стилю.

5. Розробити концепт-проекти саду в еко-стилі.

В роботі використовувались такі методи дослідження, як: аналіз наукової літератури, книг по створенню диких садів, закордонних інтернет джерел; порівняльний аналіз видів рослин; графічна робота над створенням квітника.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблені підходи можуть бути використані при озелененні територій у приватних і публічних просторах, зокрема в умовах посушливих регіонів. Запропоновані рішення враховують економічну доцільність, зменшення доглядового навантаження та підвищення естетичної якості середовища, а також виконує просвітницьку діяльність, в плані підняття екологічних проблем з біорізноманіттям степовою зоною України.

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКО-СТИЛЮ В ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ

1.1. Еко-стиль: філософія та головні принципи

Достатньо довгий період часу в нашій історії садівництво, здебільшого виглядало достатньо монотонно й одноманітно. Сади були дуже структуровані, чітко вистриженими, часто встановлювались бордюри. Як наслідок, це призвело до того, що більшість класичних садів виглядають одноманітними, неприродними та занадто симетричними.

Еко-стиль у ландшафтному дизайні підкреслює інтеграцію природи в урбанізоване людиною середовище. Він створює простір для біорізноманіття, ставлячи на перше місце екологічність і стійкість. Цей стиль вирізняється природним, асиметричним плануванням, малодоглядністю. Здебільшого використовуються адаптовані до місцевих умов або місцеві види рослин, аби зменшити витрати на утримання та полегшити процес приживлення. У цьому стилі часто використовуються природні матеріали, такі як камінь, гравій та дерево, також зведено до мінімуму використання добрив чи пестицидів.

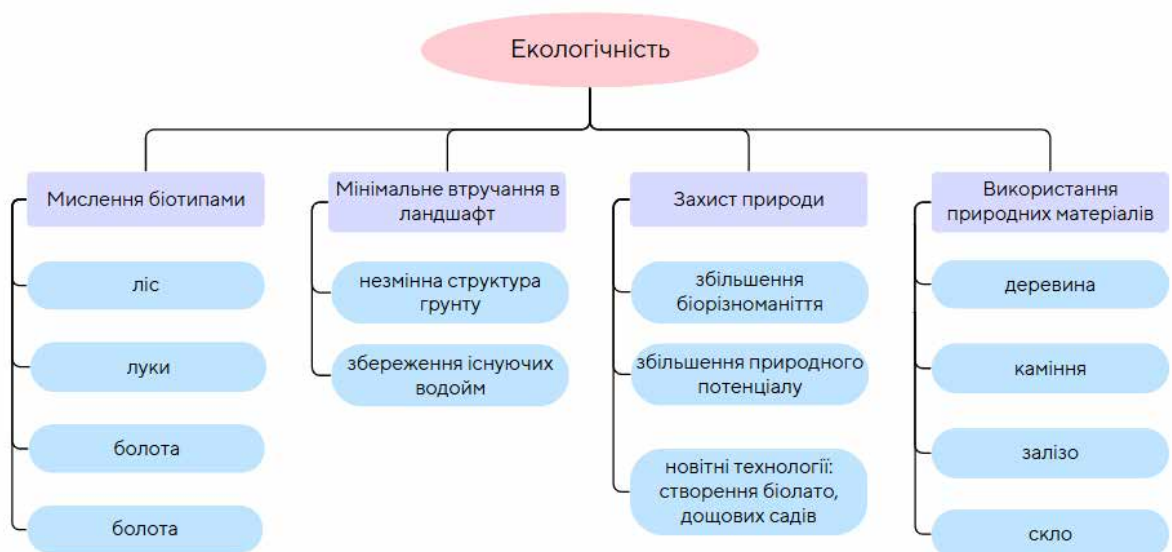

Рис. 1.1. Схема складників екологічності (розроблено автором)

Головна ідея цього стилю – це екологічність. У це поняття вкладається декілька факторів: мислення біотипами, мінімальне втручання в ландшафт, захист природи та використання природних матеріалів. До цієї філософії входить використання ділянок, які на перший погляд є непридатними для озеленення або не несуть будь-якої важливості чи декоративності. Йдеться про такі місця, як береги канав, покинуті громадські місця (зупинки транспорту, залізничні колії), нерівні або зарослі недоглянуті ділянки, в принципі місця у яких на перший погляд немає потенціалу. Але саме тут можна розкрити та підкресли всю красу місцевої рослинності, правильно сформувавши та розподіливши асортимент. Інтеграція даного стилю у довкілля сприяє не лише його захисту, а й збільшенню та підтримці місцевих видів рослин, а також тварин. Такі сади переважно складаються з дикорослих рослин і імітують природні екосистеми. При відсутності зимової обрізки рослинності, що входить до принципів стилю, зберігається не тільки декоративність, а й місце харчування та зимівлі для тварин.

Еко-стиль та схожі з ним підходи, такі як «Нова хвиля» та сучасні котеджні сади, набирають популярності в зв'язку з всесвітніми еко тенденціями, які розповсюдились майже на кожний аспект нашого життя. Сучасний котеджний дизайн та сади «Нової хвилі» мають між собою багато схожого — від концепції створення до вигляду та плануванню, обидва відмовляються від жорсткої геометрії і формального порядку, характерних для традиційного дизайну саду, на користь більш неструктурованого і, на перший погляд, хаотичного підходу, який прагне імітувати природні екосистеми. Одна з вагомих відмінностей від інших підходів, це широке використання трав'янистих багаторічників, з яких формується композиція на всі сезони. Цей підхід забезпечує декоративність ділянці впродовж року, дає змогу людині повністю відчувати всі зміни що відбуваються навколо, бо живучі у великому місті з шаленим ритмом, буває достатньо важко упіймати ці прекрасні моменти відображення пори року на рослинності, що створюють яскраві картини.

Ще одним спільним принципом є підтримка біорізноманіття, а саме пріоритетність різноманітним видам рослин, які створюють середовище для запилювачів та інших диких тварин. З цього виходить майже повна відмова від традиційних газонів та дороговартісне і трудомістке обслуговування, на перевагу сталим методам, що дозволяють ніби дати свободу рослинам та формувати простір з плином часу. Естетично, при підборі асортименту обидва охоплюють такі фактори: контрастні висоти, кольори, текстури, створюючи відчуття багат шаровості та глибини, що нагадує дикі ландшафти. Хоча, в той час як сучасні котеджні сади часто зберігають відчуття примхливості та романтики у виборі рослин, сади «Нової хвилі» приймають дещо більш мінімалістичну палітру, зосереджуючись на текстурі та формі, а не на кольоровому розмаїтті, часто використовуючи приглушені та стримані палітри. Сучасні котеджні сади натхненні традиційним котеджним стилем, але інтегрують сучасні елементи дизайну, роблять акцент на різноманітність та барвистість насаджень, які включають багаторічні рослини, чагарники і в'юнкі рослини, часто включають структуровані елементи, такі як доріжки, перголи та решітки.

1.2. Сади у еко-стилі на прикладі різних країн

З кінця XX ст. тенденції до екологічних підходів у ландшафтному дизайні стають все більш помітними, що проявляється в активному розвитку еко-садів у різних країнах світу. Цей напрям став відповіддю на глобальні екологічні проблеми та потребу у раціональному використанні природних ресурсів. Сади в еко-стилі дедалі частіше проєктуються як на приватних ділянках, так і на громадських територіях, біля лікарень, дитячих майданчиків, створюються зелені дахи.

У людей з'являється прагнення до використання місцевих рослин, зменшенні площі штучного покриття, інтеграції природних екосистем у міське середовище, бо це полегшить догляд за рослинами, зменшить витрати та

відновить первісний вигляд певної місцевості. Аналіз прикладів реалізації садів у країнах Європи та Америки, дозволить простежити як універсальні риси еко-стилю, так і національні особливості, зумовлені кліматом, культурними традиціями та рівнем екологічної свідомості.

1. «High Line Park» у Нью-Йорку, США, створений Пітом Удольфом, засновником одного з головних напрямів еко-стилю є «Сад Нової хвилі», у даному проєкті використовував місцеві трави, квіти та чагарники, створюючи живий ландшафт, що змінюється з кожним сезоном. Естетика парку відображає природні цикли життя та смерті та викликає відчуття перебування в дикому просторі посеред урбанізованого мегаполіса. Ці штучно створені ландшафти виглядають так ніби завжди тут були, хоча в парку і відбувається багато природних процесів, сади були ретельно спроектовані та підлягають постійному догляду. Формування ландшафтного дизайну вимагає розуміння розвитку насаджень протягом тривалого часу. У парку створюється різні настрої та композиції упродовж усіх сезонів — сотні видів рослин нагадують візерунки лісів і луків.

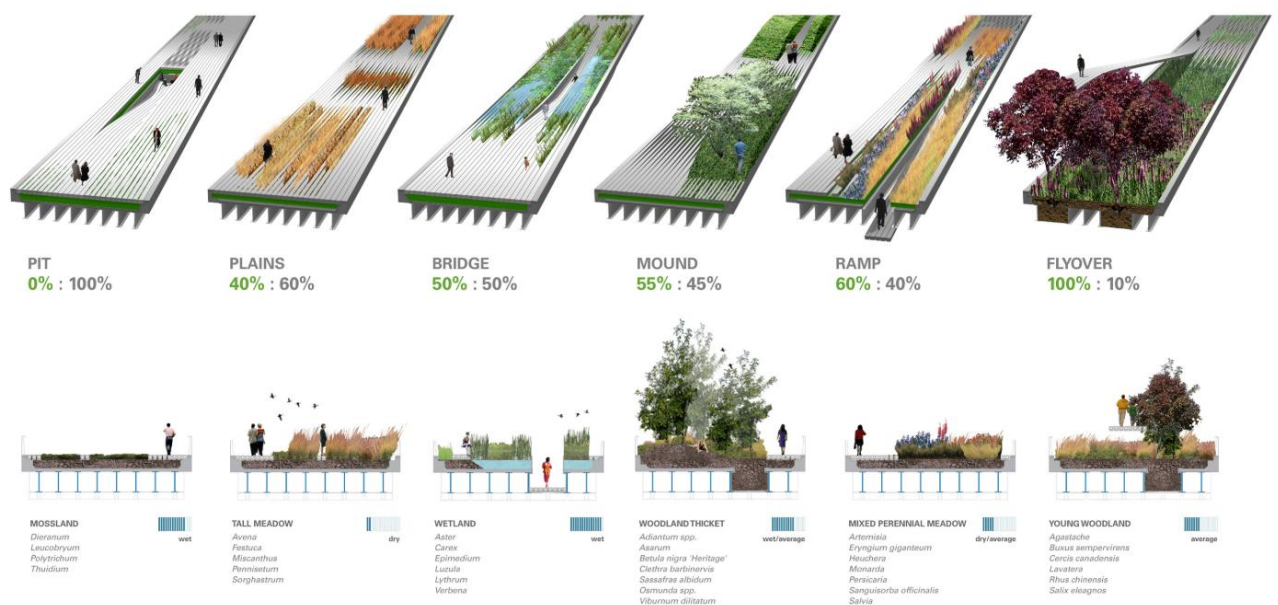

Рис. 1.2. План ділянок «High Line Park» [8]

Парк поділяється на 15 зон, кожна з яких має свою індивідуальність, асортимент, атмосферу та створює власну екосистему. Неподалік кінцевої станції на півдні, впродовж якої знаходиться парк, розташований лісовий масив Гансеворт – затінена ділянка, в якій переважають сірі берези та ягідники. Насадження відгородженні від стежок піднятими сталевими кашпо, що створює ефект багатоярусності в лісі. У теплу пору року гліцинія, ліана японська, гортензія та ломиноси каскадом звисають над перилами парку, утворюючи пишну завісу, видиму для перехожих на вулиці знизу.

Рис. 1.3. Початкова точка парку «The Gansevoort Woodland» [15]

Сонячна тераса Діллера фон Фюрстенберга – одне з найпопулярніших місць відпочинку у Хай-Лайн. Водний об'єкт є улюбленим місцем відпочинку дітей та дорослих, де можна безпосередньо взаємодіяти з оточенням, наприклад походивши босоніж у фонтані, в якому вода протікає у рівень з доріжкою без жодних перегородок. Водно-болотні види, такі як рогіз, рожева мальва та болотний молочай, ростуть у піднятих сталевих кашпо вздовж доріжки. З тераси відкривається чудовий краєвид на місто та річку Гудзон, тут зустрічають яскравий захід сонця у зеленій та свіжій атмосфері.

Рис. 1.4. Тераса «The Diller – von Furstenberg Sundeck» [16]

У світі існує багато натуралістичних або натхнених природою садових проєктів Піта Удольфа, але «High Line Park» безперечно визнана як найбільш символічне втілення його унікальної майстерності.

2. Сара Прайс зарекомендувала себе як одна з найвидатніших і затребуваних ландшафтних дизайнерів садів у Великобританії. Спираючись на попередню освіту в образотворчому мистецтві та любов до диких і природних середовищ, її сади мають захоплюючі композиції і часто описуються як «живописні».

Сара продовжує працювати над низкою великих громадських проєктів озеленення, а також над приватними проєктами. Серед них: нові громадські сади та «ігровий» ландшафт, розроблений у співпраці з MUMA для Кембриджського університету, «Арт-сад» у Манчестерській художній галереї Whitworth, сад, натхненний Новим Лісом, для нового центру Maggies Centre у Саутгемптоні [7].

Рис. 1.5. Парк «Olympic Gardens», Лондон [7]

3. Жиль Клеман, *Tiers Paysage Jardin* («Третій ландшафт») у Сен-Назері, Франція – знаходиться даху бази підводних човнів, де асортимент складається виключно з видів сумісних з місцевим кліматом та висадженні на бетонну основу майже з повною відсутністю ґрунту, уособлюючи простір, залишеного людиною для ландшафтної еволюції виключно природою. Об'єктами концепції Клемана, яку він вклав у збірку робіт «Третього ландшафту», входять залишені міські та сільські ділянки, перехідні простори, занедбані землі, болота, болота, торф'яники, а також узбіччя доріг, береги, залізничні насипи тощо [6].

Клеман показує шляхи до застосування більшого біорізноманіття в майбутньому, зосереджуючись на тому, що справді важливо – добробут усіх видів. Його підхід – це невимушеність, робота з природними силами та різноманітність.

Рис. 1.6. Сад на даху бази підводних човнів «Tiers Paysage Jardin»,
Сен-Назер [6]

4. Берnard Трейнор, австралійський ландшафтний архітектор, відомий своєю прихильністю до функціональності, натуралізму та бездоганній інтеграції садів в оточення. Його проекти часто черпають натхнення з місцевих пейзажів Каліфорнії, місце де він безпосередньо проживає [4].

Рис. 1.7. Приватна ділянка «Pfeiffer ridge», Каліфорнія [4]

Створені ним ландшафти об'єднують житлові зони на відкритому повітрі, посухостійкі насадження та водні ресурси. Його роботи демонструють розуміння того, як створювати простори, які є одночасно красивими та практичними, з точки зору малодоглядності, так як сад повторює та зливається з місцевими ландшафтами.

Натургарден, або еко-сад, як концепція, відображає глобальний рух до збереження цінних природніх ландшафтів, планомірний розвиток природних середовищ та контроль над зростаючою урбанізацією. Сади в цьому стилі стають популярними у всьому світі завдяки їхньому унікальному підходу. Відомі ландшафтні дизайнери, такі як Піт Удольф, Джеймс Бассон, Сара Прайс та інші, активно пропагують і розвивають ідею натургарден, інтегруючи природні ландшафти в сучасні міські та сільські простори. Ця концепція продовжує розвиватися, пропонуючи нові підходи та рішення для озеленення, які одночасно відповідають викликам сьогодення та сприяють сталому розвитку на майбутнє.

1.3. Еко-стиль в садах України

На даний момент в Україні еко-стиль у ландшафтному дизайні поки що не набув широкого поширення, однак спостерігається поступове зростання інтересу до цього напрямку. У порівнянні з країнами Європи чи Америки, де принципи екологічного підходу до формування садово-паркових просторів давно інтегровані у професійну практику, український досвід ще перебуває на етапі становлення. Основними чинниками, що стримують розвиток, є низький рівень обізнаності населення щодо переваг еко-стилю та недостатня кількість відповідних спеціалістів, саме у цьому напрямленні.

Попри це, окремі проекти, реалізовані в цьому стилі, свідчать про формування нового підходу до організації ландшафтного середовища. У різних регіонах країни з'являються приклади садів, орієнтованих на використання місцевої рослинності, збереження природного рельєфу та раціональне

водокористування. Така практика засвідчує прагнення до гармонійного співіснування з природою та мінімального втручання в неї.

1. Андрій Каранда – український ландшафтний архітектор, засновник студії ландшафтної архітектури «KARANDA LANDSCAPE», яка спеціалізується на проєктуванні та реалізації приватних садів, громадських просторів, територій житлових комплексів, а також на подальшому догляді за об'єктами. Окрім професійної діяльності, Андрій активно популяризує ландшафтну архітектуру через власний YouTube-канал і соціальні мережі, бере участь у професійних подіях, читає лекції та ділиться досвідом з широкою аудиторією. Він є послідовником природного стилю у дизайні, прагнучи не лише до створення візуально привабливих просторів, а й до наповнення кожного проєкту філософським змістом, з урахуванням функціональності та комфорту. Одним із ключових принципів його роботи є мінімізація потреби у догляді за садом завдяки поєднанню дизайнерських рішень із природними особливостями конкретної ділянки [10].

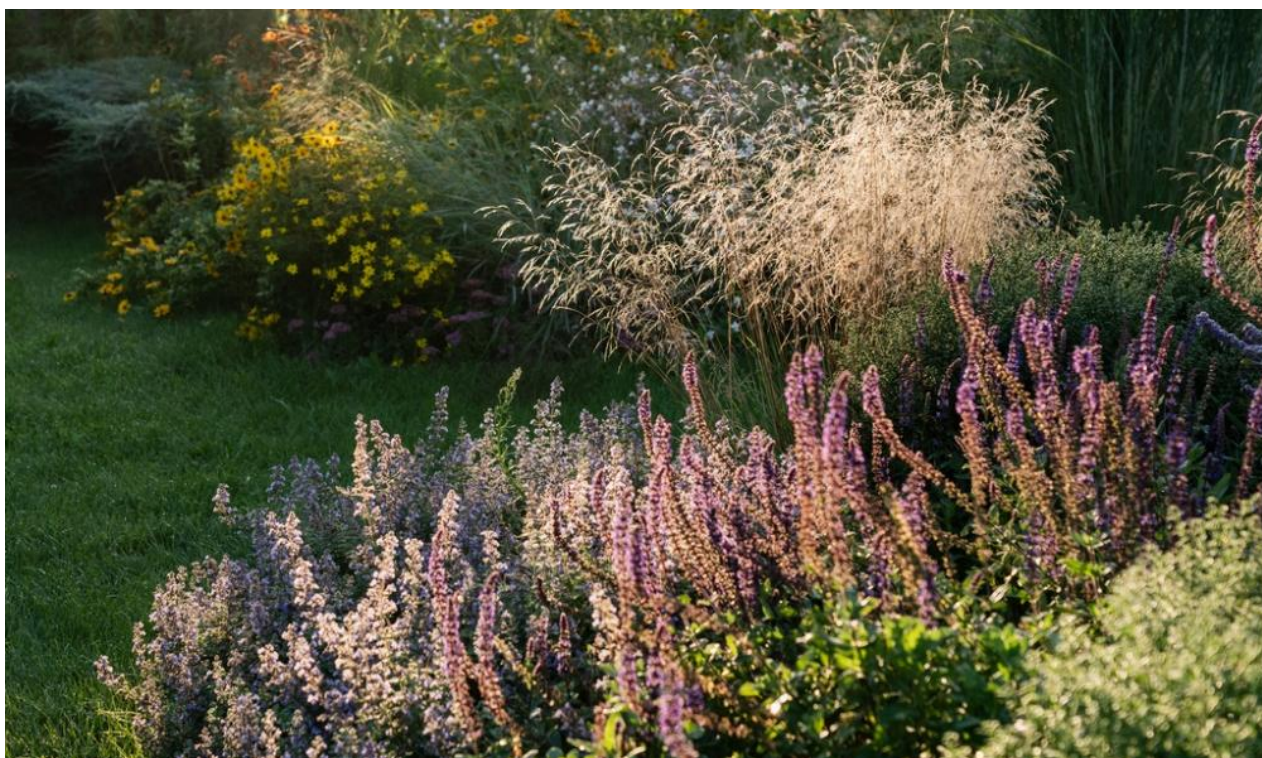

Рис. 1.8. Сад Андрія Каранди [14]

При розробці композиційної структури та підборі рослинного асортименту Андрій дотримується принципів мінімалізму, чіткості форм і сезонної виразності. Це дозволяє зберігати декоративну привабливість саду протягом усього року. Крім того, він є власником приватного саду й розсадника, відкритих для відвідування, що дає змогу ознайомитися з його підходами у практичній площині.

2. Бюро ландшафтного дизайну «Антураж» – компанія заснована ландшафтною дизайнеркою Ольгою Білоус, що притримується натуральності та екологічності у створенні садів. Більше 25 років компанія створює затишок у громадських просторах та приватних садах, надаючи повний комплекс послуг: від проектування до реалізації, догляд за ділянкою, мають свій власний розсадник з великим асортиментом деревних, кущових, квітучих, злакових рослин, а також створюють природній декор для флористів, сезонні букети та квіткове оформлення.

Для поширення своїх поглядів, залучення нових клієнтів та об'єднання однодумців, на території 2,5 га було створено виставковий майданчик та розплідник рослин разом з невеликим парком, який демонструє приклади сучасних екологічних підходів в ландшафтному дизайні [11].

Рис. 1.9. Розсадник рослин від «Антураж» [17]

3. Оксана Язукова – ландшафтна архітекторка, яка спеціалізується на проєктуванні у природному стилі. Її підхід ґрунтується на створенні етно-ландшафтів, у вигляді продовження недоторканої української природи. Одним із її останніх значущих проєктів став сад «Жива Нива», що отримав міжнародне визнання, потрапивши на обкладинку професійного видання *Compass* – журналу Асоціації ландшафтних дизайнерів Ірландії [9].

Рис. 1.10. Сад «Жива Нива», Житомирська область [9]

Особливістю цього саду є повна відмова від використання добрив та хімічних засобів захисту рослин. Усі рослини висаджено у межах їхнього природного ареалу зростання, що сприяє формуванню стійкої, саморегульованої екосистеми. Такий підхід є прикладом відповідального ландшафтного дизайну, орієнтованого на довготривалу екологічну ефективність та естетичну привабливість.

4. Анна Галаган – ландшафтна дизайнерка, лауреатка багатьох українських та міжнародних конкурсів у галузі ландшафтно-архітектури. Її професійна діяльність охоплює широкий спектр проєктів: від приватних садів і громадських просторів, до ландшафтних арт-об'єктів, водойм та озеленення дахів.

Анна реалізує проекти як індивідуально, так і в складі команд, пропонуючи комплексний підхід до створення садів у різних стилістичних напрямках. Водночас пріоритетом у її творчості є натуралістичні насадження, які сприяють формуванню екологічно збалансованих середовищ [18].

Рис. 1.11. Терапевтичний сад для родинного дому “ДАЧА” фонду “Запорука”, Київ [18]

Окрема увага в її роботі приділяється темі адаптивного озеленення в умовах кліматичних змін. Вона також досліджує терапевтичний потенціал садів, розглядаючи їх як простір для емоційного відновлення та покращення якості життя.

Сучасна українська ландшафтна архітектура знаходиться на етапі активного формування власної ідентичності, в якій особливу роль відіграють фахівці, орієнтовані на екологічні та натуралістичні підходи. Діяльність Андрія Каранди, Оксани Язукової та Анни Галаган засвідчує новітні тенденції у вітчизняному ландшафтному проектуванні, спрямовані на впровадження природоорієнтованих рішень і стійких моделей озеленення.

РОЗДІЛ 2

ПРИРОДНІ УМОВИ СТЕПУ УКРАЇНИ

Степова зона України є однією з основних природних зон країни, що розташована в південній і частково центральній частині держави і займає майже 40% від території. Вона простягається до лісостепової зона на півночі, до узбережжя Азовського та Чорного морів та доходить передгір'я Кримських гір, охоплюючи більшу північну частину півострова. В залежності від рівня тепла, вологи та характерним ґрунтово-рослинним покривом поділяється на природні підзони: північностепова, середньостепова та південностепова.

Степ характеризується помірно континентальним кліматом. Тут річні амплітуди температури більші, кількість опадів менша, в порівнянні з лісостеповою зоною. Через низьку вологість повітря часто бувають посухи, суховії, пилові бурі, що приносять значну шкоду сільському господарству. Як і на всій території України, у степовій зоні відбувається західне перенесення морських повітряних мас з Атлантичного океану, однак більшу кліматичну роль відіграють східні і північно-східні вітри, які приносять сухі континентальні тропічні повітряні маси.

Середньорічна температура приблизно від $+7,5^{\circ}\text{C}$ до $+11^{\circ}\text{C}$, середня температура січня становить від -1°C до -9°C та зменшується на схід, у липні від $+21^{\circ}\text{C}$ до $+24^{\circ}\text{C}$, збільшуючись у тому ж напрямку. Річна кількість опадів зменшується від 450 мм до 300 мм, при тому що випаровуваність занадто висока, близько 700-1000мм/рік, тобто зволоження є недостатнім, що сильно впливає на рослинність та сільське господарство. Більше половини всі опадів випадає саме у теплу пору року. Безморозний період триває 150-210 днів, при цьому сніг випадає з грудня до кінця лютого та є нестабільним.

Через постійні засухи та недостатню кількість опадів у степу погано розвинені річкові мережі. Саме в степовій зоні зафіксований найнижчий рівень річкового стоку в Україні. Тут розташовані ножні течії таких річок, як Дністер,

Дунай, Дніпро, Південний Буг. Їх живлення в основному забезпечує талі снігові води. Внаслідок затоплення гирла річок море утворилось багато лиманів: Молочний, Хаджибейський, Тилігульський, Куяльницький, Дністровський та інші.

На території степової зони наявна значна кількість як прісних, так і солоних озер. Зокрема, на півночі Криму рівень солоності води у деяких озерах сягає 212‰, причому в літній період ці показники зростають. До найвідоміших серед них належать Красне, Кияцьке, Кирлеуцьке, Старе, Айгульське та інші. Важливим природним ресурсом цих озер є самосадна сіль, яка добувається ще з княжих часів. Протягом століть кримська сіль транспортувалася чумаками до різних регіонів України. Однак із відкриттям родовищ кам'яної солі в Донбасі та розвитком солевидобутку в Передкарпатті, видобуток самосадної солі в Криму значно скоротився. Айгульське озеро є одним із найбільших за запасами солі, де товщина шару сягає 10-15 м, а в літній період солоність води може перевищувати 320‰.

Найбільше багатство степової зони – це чорноземи. Завдяки їхній високій родючості степ є основним сільськогосподарським районом, де вирощують велику кількість злакових, кормових культур і багато іншого. Однак через непрості кліматичні умови доводиться приймати додаткових мір, наприклад створення захисних лісосмуг вздовж полів. Ґрунти степової зони сформувалися на степових відкладах. У зв'язку з відмінністю у рівні зволоження та типом рослинності утворились декілька типів і підтипів ґрунтів. Чорноземи звичайні виникли у північностеповій підзоні, із значни вмістом гумусу(7,2%), у середньостеповій – чорноземи південні, з вмістом гумусу 5% та включеннями гіпсу на глибині, у південностеповій – каштанові, з найменшим показником гумусу та поверхневим заляганням гіпсу. У південностеповій підзоні також зустрічаються солончаки та солонці — ці ґрунти мають велику кількість солі у верхніх шарах, тому майже не використовуються. На терасах річок виникли лучно-чорноземні ґрунти [12].

Степ є одним із головних регіонів здійснення широкомасштабних меліоративних заходів. Значна увага приділяється залісненню піщаних територій, зокрема Олешківських пісків. Тут накопичено значний досвід створення захисних насаджень, зокрема соснових лісів, а також виноградників на піщаних ґрунтах.

Кожна підзона степу має свою характерну рослинність. Лісистість степової зони становить 3%. У середньостеповій підзоні поширені типчаково-ковилові степи, основними рослинами є злаки: різні види ковили, костриця, деревій, шавлія, стоколос. У південностеповій підзоні, при сильному дефіциті води, сформувались сухі степи з полину, житняка, ковили, кермеку, типчака.

Рельєф регіону переважно рівнинний, з незначними коливаннями висот, присутні горби, яри, балки. Важливими елементами рельєфу є балкові системи, долини річок (зокрема Дніпра, Південного Бугу, Сіверського Дінця) та відшарування кристалічних порід Українського щита. У межах сухого степу переважає плоскорівнинний тип рельєфу. Провідними ґрунтоутворюючими породами в регіоні є леси та лесовидні суглинки, важкосуглинкового і глинистого гранулометричного складу.

До наших днів з більше ніж 40% трав'янистих рослин помірного поясу знищено, через інтенсивне розорювання територій, і лише для 5% забезпечені захистом. Колись українські степи займали 40% території держави, але зараз зберіглося лише 3% [30]. Знищені чи дуже видозмінені степові екосистеми, в наслідок чого відновлення біотопу майже неможливе. Навіть попри значного зменшення або припинення в останні роки господарської діяльності, процес відновлення триває дуже повільно (рис. 3.1).

Багато людей мають уявлення, що степ – це пустир, який треба чимось засадити. Чорноземи є найродючішими ґрунтами і вони утворились, безпосередньо внаслідок багатовікової діяльності трав'янистих рослин степу. Штучно насаджений ліс у степу призводить до загибелі місцевих видів рослин, припиняє формування чорнозему. Ці насадження ніколи не сформують справжній ліс зі своєю екосистемою.

Рис. 2.1. Розподілення земельного фонду степу [19]

Отже, степова зона України є унікальним природним ресурсом, що вирізняється особливим кліматом, ґрунтовими умовами та рослинністю. Найціннішим ресурсом зони є родючі чорноземи, на яких тримається більшість сільськогосподарських угідь, проте потребують раціонального використання, захисту ґрунтів від ерозії та виснаження. Водночас інтенсивне сільськогосподарське освоєння територій призвело до катастрофічного скорочення площі природного степу, внаслідок чого втрачено значну частину біорізноманіття, а процеси відновлення степових екосистем відбуваються вкрай повільно. Особливу екологічну та природоохоронну цінність становлять залишки природної рослинності: типчаково-ковилові та полиново-злакові формації, які адаптовані до несприятливих умов регіону.

У наш час степ потребує негайного відновлення, скорочення кількості орної землі, більшого захисту природних ландшафтів. Тільки шляхом жорстких та швидких дій можна відновити процес продукування чорноземів, повернення місцевої флори і фауни, тим самим покращивши життєві умови і для людини.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ САДІВ У ЕКО-СТИЛІ В УМОВАХ СТЕПУ УКРАЇНИ

3.1. Особливості планування саду

У південних регіонах України, де кліматичні умови характеризуються дефіцитом вологи, високим рівнем інсоляції та нестабільністю опадів, актуальним стає застосування природоорієнтованих підходів до ландшафтного проєктування. Сучасна концепція натуралістичних насаджень передбачає створення екосистемно збалансованого простору, що функціонує за принципами саморегуляції та стійкості.

Основною ідеєю є використання дикорослих, місцевих видів рослин, які добре пристосовані до умов регіону. Це дозволяє зменшити потребу в поливі, добривах і захисті від хвороб. Новизна полягає в тому, що замість традиційних декоративних рослин застосовується дика флора — як естетичний і стійкий основний матеріал.

Планування насаджень базується на принципах просторової багаторівневості – рослини підбирають за висотою, формою та фактурою. Основна увага приділяється формам і силуетам, а не кольору. Композиція має бути цікавою упродовж усього року, навіть у зимовий період, коли декоративність забезпечують сухі стебла та суцвіття.

Для зручності реалізації територія ділиться на сітку (модулі), що полегшує розміщення рослин та дозволяє контролювати щільність посадок. Також передбачаються заходи з обмеження надмірного розростання окремих видів, щоб зберегти рівновагу в композиції. Такі ландшафтні рішення не потребують чітких меж чи декоративних елементів. Структура простору є вільною та природною, без акценту на доріжках чи малих архітектурних формах. Основне завдання –

створити затишне, гармонійне середовище, яке виглядає привабливо у всі пори року й водночас адаптоване до кліматичних особливостей регіону.

Хоча композиція природного типу не передбачає чітких меж або зонування, система доріжок залишається важливою частиною просторової організації. Вона не виконує декоративну функцію, але є інструментом навігації та емоційного сприйняття простору.

Основне завдання таких стежок – не акцентувати на собі увагу, а, навпаки гармонійно вписуватись у середовище. Їх розміщення повинно бути плавним і природним, без прямолінійних форм чи чітко виражених кордонів. Важливо уникати симетрії та жорсткої геометрії, які порушують природний ритм насаджень. Доріжки візуально «розчиняються» в ландшафті, дозволяючи відвідувачу зосередитись на рослинному різноманітті, фактурах і переходах висот. Завдяки звивистим маршрутам з'являється ефект «відкриття» – сад поступово розгортається перед глядачем, відкриваючи нові композиції з різних точок. Це створює відчуття загадковості, затишку і глибини простору. Матеріали покриття добирають так, щоб вони були нейтральними за кольором і текстурою, наприклад, щебінь, деревна тріска, натуральний камінь або втоптаний ґрунт.

У природоорієнтованому підході до ландшафтного формування традиційні газони майже не використовуються. Вони не відповідають ні стилістичній ідеї, ні екологічній логіці простору, оскільки потребують постійного догляду, поливу, стрижки та внесення добрив. Це суперечить головному принципу – наближенню до природного середовища з мінімальним втручанням. Крім того, густо покриті щільною травою ділянки, властиві класичним газонам, не характерні для рослинності українського півдня, де переважають розріджені степові угруповання. Така поверхня не лише спрощує композицію, а й значно зменшує біорізноманіття.

Втім, у деяких випадках невеликі ділянки коротко підстриженої трави можуть бути доречними, наприклад, у зонах відпочинку, біля лави чи тераси. Їхня площа повинна бути обмеженою і функціонально обґрунтованою. Основну

ж частину простору займають щільні природні насадження, сформовані з різних видів злакових, багаторічників і степових трав.

На відміну від традиційних підходів, де функціональність часто домінує над образною частиною, у природному озелененні важливо досягти такого розміщення елементів, щоб вони зберігали стилістичну невидимість, інтегруючись у загальну текстуру середовища. Зони перебування, лави, оглядові майданчики, місця для сидіння чи короткого зупинення, якщо передбачені, вбудовуються в загальну систему руху та сприйняття простору. Вони не повинні привертати увагу як окремі акценти, а мають бути візуально підпорядковані природному фону. Це досягається шляхом ретельного вибору матеріалів, які перегукуються з текстурами ґрунту чи рослинності, а також за рахунок оточення цих елементів мікрогрупами багаторічників або структурними видами. Простір зберігає відкритість, але водночас не втрачає камерності – можливість бути в ньому й відчувати себе частиною середовища залишається ключовим пріоритетом.

Навіть такі утилітарні елементи, як проходи, тераси чи місця для освітлення, інтегруються у композицію без втрати відчуття природності. Принцип «функція без нав'язування» дозволяє створити середовище, яке не виглядає спроектованим, але водночас залишається повністю зручним у користуванні. Таким чином, функціональне наповнення не вступає в суперечність зі стилем, а стає його логічним продовженням – м'яким, ненав'язливим і логічно вбудованим у загальну просторову картину.

3.2. Принципи поєднання рослин

Коли ми говоримо про принципи поєднання рослин, перше, що спадає на думку – як вони будуть співіснувати поряд, чи не пригнічуватимуть одна одну. У природі рослини ростуть у складі різноманітних переплетених груп у балансі. В результаті тисячолітньої еволюції рослини пристосувалися до конкретних умов співіснування, до розміщення між іншими певними рослинами.

З іншого боку, у традиційному садівництві рослини розміщуються, в першу чергу, з естетичних або декоративних міркувань, не враховуючи екологію та поєднання рослин між собою. Через це такі комбінації призводять або до загибелі певних рослин, точніше, їхнього витіснення, або до постійного надмірної уваги та догляду. Вирішенням цієї проблеми є вибір екосистеми, яка найбільш нагадує природню, а також підбір рослин, що співіснують разом. Правильне поєднання рослин створить більш естетично привабливий ландшафт, оскільки рослини будуть працювати разом, доповнюючи одна одну та створюючи візуальні образи, які ми бачимо на відкритих просторах.

На відмінну від традиційних декоративних підходів, де акцент робиться на короткотривалі цвітіння та фіксовану декоративність у певний період, концепція природного озеленення передбачає безперервну змінність композиції упродовж усього року. Основна мета – забезпечити естетичну виразність та цілісність простору незалежно від сезону.

Перший вегетаційний період розпочинається з переважанням видів із раннім стартом розвитку. Весняні багаторічники з компактною будовою, ніжним листям і делікатним забарвленням формують легкий ритм у структурі насаджень. На цьому етапі важливим є збереження просторової прозорості, коли каркас композиції ще не перекритий рясною масою пагонів. Візуальна легкість забезпечує плавний вступ до річного циклу й готує основу для подальших сезонних змін.

У літній період структура композиції поступово насичується. Рослини досягають повної вегетативної маси, розвиваються вертикальні домінанти, активізується основне цвітіння. Композиція набуває об'ємності, виразного рельєфу та чіткої силуетності. В цей час особливо важливо зберігати збалансованість між масивністю та динамікою – завдяки чергуванню прозорих та щільних фрагментів, контрастів текстур і висот. Літній аспект не обмежується лише декоративністю, на цьому етапі проявляється екологічна роль рослин: залучення запилювачів, затінення ґрунту, стабілізація мікроклімату.

З настанням осені композиція трансформується у бік глибших, тепліших тонів. Відбувається перехід від активного цвітіння до структурної декоративності: сухі суцвіття, насінневі коробочки та зміна забарвлення листя формують новий етап естетичного сприйняття. Композиція зберігає графічність, підкреслену світловими контрастами та зміною природного освітлення.

Зимовий період, попри візуальну пасивність більшості традиційних насаджень, не є «мертвим сезоном». У концепції природного озеленення ключову роль відіграють морфологічні залишки рослин: вертикальні сухі стебла, збережені суцвіття та щільні куртини. Вони не лише підтримують візуальну структуру простору, але й збагачують його текстурою, що стає особливо помітною під снігом. Такий підхід передбачає відмову від звички повного прибирання наземної маси восени, що не лише зберігає композиційну цілісність, а й виконує екологічну функцію – укриття для комах та захист ґрунту від вивітрювання.

Візуальна виразність таких композицій значною мірою визначається не лише часовими змінами, але й вертикальною організацією рослинного шару. Різномірність посадок дозволяє створювати цілісну об'ємну структуру, в якій кожен рівень виконує свою функціональну і пластичну роль. Гармонійне співвідношення висот формує ритм і напрямок огляду, а також забезпечує природну глибину простору, притаманну дикій рослинності.

Використання поєднань із контрастом між прозорими, легкими формами й масивнішими елементами надає композиції динаміки, водночас зберігаючи баланс. Верхній ярус формують окремі вертикальні акценти, що виконують роль просторових орієнтирів, середній – найбільш насичений за фактурою і кольором, а нижній забезпечує плавний перехід до ґрунту, замикаючи загальну структуру. Важливим є не лише підбір видів за висотою, а й дотримання їх правильного масштабного співвідношення, яке часто базується на гармонійних пропорціях, близьких до золотого перерізу.

Завдяки такій вертикальній побудові простір розгортається поступово – від компактних куртин до розлогих об'ємів. Це дозволяє уникнути монотонності та

надмірної передбачуваності в сприйнятті. Рослинна маса формує не тільки горизонтальні площини, а й вертикальні «хвилі», які створюють глибину та багат шаровість без використання додаткових декоративних засобів. При цьому ключовим залишається збереження природної логіки розміщення, де кожен вид займає органічно виправдане положення у просторі.

Під час формування основної маси степового ландшафту здається, що достатньо всього декілька видів злакових рослин і цього буде достатньо, бо на перший погляд степ здається одноманітним та 'пустим'. Насправді ситуація кардинально протилежна, слід лише придивитись і видно як серед, наприклад, поля ковили росте костриця, шавлія, чабрець, деревій. Природна дуже різноманітна, а враховуючи, що при створенні штучного озеленення ми маємо змогу надати певну кількість догляду та допомогти рослинам пристосуватись до нових умов, можна створювати більш насичені композиції.

В представленому стилі для основних рослин, скажімо для масивної посадки, використовуються витривалі багаторічні злакові рослини, підбір супутніх видів відбувається відносно їх фактури, кольору, розміру. Внесення акцентних рослин не означає їх одиночне вкраплення в масив, натомість створюються мікрогрупи видів, бажано з різними періодами цвітіння для міжсезонної декоративності саду. Колористика насаджень в більшості має пастельні відтінки – варіанти зеленого, сріблясто-сірі, золотистий, бузковий. Мікрогрупи не обов'язково мають виділятися занадто яскравим кольором, тут більше йде мова про їх структуру. Масив злакових рослин різної висоти будуть давати ефект хвиль під час невеликого вітру, а легкі квіткові рослини добавлять фарб та чарівності. Такі поєднання дадуть відчуття свободи простору, затишку та спокою. При правильному комбінуванні видів досягається принцип малодоглядності, так як рослини не конкурують, а взаємодіють як суцільний організм, де кожна рослина виконує свою функцію.

Збереження балансу між природністю й композиційною насиченістю часто передбачає делікатне поєднання дикорослих і культурних видів. Основу композицій, як правило, складають аборигенні рослини, адаптовані до

кліматичних і ґрунтових умов території. Саме вони формують екологічний каркас, забезпечуючи стійкість і саморегуляцію системи. Проте у вибраних випадках доцільним може бути впровадження окремих декоративних сортів, які виконують функцію структурування простору або посилення сезонного ефекту.

Поєднання диких і селекційних рослин дає змогу не лише урізноманітнити структуру композиції, а й підсилити функціональні характеристики насаджень. Наприклад, окремі культурні форми можуть мати довший період цвітіння або стабільнішу форму, що покращує зовнішній вигляд простору в перехідні сезони. Таким чином, обережне поєднання культурних сортів із місцевими видами не суперечить принципам природного озеленення, якщо воно слугує зміцненню композиційної логіки та підтримує загальну ідею гармонії з природним середовищем.

3.3. Декоративні елементи

У межах природного озеленення декоративні елементи розглядаються не як акценти чи окремі компоненти простору, а як частина єдиної текстурної та змістової картини. Вони не повинні домінувати, перетягувати увагу чи вступати в конкуренцію з рослинністю, а навпаки залишатись візуально непомітними і композиційно врівноваженими. Головним принципом у доборі подібних деталей є використання природних матеріалів, які органічно поєднуються з навколишнім середовищем як за кольоровою гамою, так і за фактурою.

Найчастіше декоративне оформлення базується на застосуванні дерева, каменю, глини, гравію або металу з природним слідом. Ці матеріали не є декоративними у прямому сенсі, проте завдяки своїй структурі й здатності змінюватись з часом, вони гармонійно вписуються в ландшафт. Наприклад, нефарбоване дерево поступово сіріє під впливом сонця й опадів, утворюючи поверхню, що перегукується з сухими стеблами багаторічників. Камінь із природною нерівною фактурою виступає як опора або акцент, не втрачаючи при цьому відчуття дикості.

На відміну від традиційних декоративних композицій, де об'єкти часто створюються для залучення погляду, тут декоративний елемент має зливатися з фоном, стати його продовженням. Завдяки цьому виникає ефект послідовного відкриття: предмет не демонструє себе відразу, але стає помітним лише в процесі уважного спостереження. Це можуть бути незначні скульптурні вставки, що доповнюють композицію змістом, фрагменти кореневищ, ритмічно викладене каміння або дерев'яні об'єкти, які повторюють силуети навколишніх рослин. Така естетика передбачає інтимність сприйняття простору – декоративність не нав'язується, а виявляється лише тому, хто зупиняється й дивиться уважно.

Рис. 3.1. Приклад влаштування скульптури на фоні злакових рослин [64]

При проєктуванні малих архітектурних форм так само слід притримуватись принципів зазначених вище, тобто працювати як частина ритму, підтримуючи характер середовища. До прикладу, місця для сидіння можуть бути виконані з масивного нефарбованого дерева, візуально майже злитого з навколишніми травами або декоративними злаками. Ступені або тераси влаштовуються на природному рельєфі без каркасного втручання, часто з тих самих матеріалів, які використовуються в оздобленні стежок, наприклад: сланцеві плити, гравій, дерев'яні колоди.

Рис. 3.2. Приклад влаштування лави [62]

Серед елементів, які можуть делікатно збагачувати композицію, особливе місце посідає вода. В цьому випадку вона набуває статусу живої скульптури – просторового елемента, що реагує на світло, вітер, сезонні зміни. Найчастіше застосовуються водойми спокійної геометрії з м'якими, природними краями. Їх поверхня не обмежена бортиками чи декоративним обрамленням, завдяки чому вода зливається з довкіллям і відображає його не тільки візуально, а й композиційно. Присутність води сприймається як органічна частина пейзажу, а не як штучне втручання. Водойма також має значення як елемент звукового середовища, коли рух води або навіть її відсутність створює емоційний акцент, а саме спокій – віддзеркалене небо, коливання трав, кольори осені. Візуально вона функціонує як «відкрите дзеркало», що посилює ефект простору, додає глибини та руху, не змінюючи фактичної композиції.

Освітлення в будь-якому саду – це не тільки про функцію освітлення та комфортного перебування на ділянці у вечірній час, але й інструмент для створення атмосфери, підкреслення форм і структури насаджень. Так як задуманий стиль передбачає використання злакових рослин та багаторічників з достатньо структурними, цікавими формами, тому щоб підкреслити їх, можна використовувати декілька видів ліхтарів. Низькі декоративні ліхтарі до 60 см з теплим, м'яким, розсіяним світлом, що встановлюються вздовж доріжок у насадженнях, біля лав, поряд з головними композиційними об'єктами. Такі

ліхтарі можуть бути дуже різноманітними за формою та матеріалом, наприклад скляні круглі, у вигляді колосків злаків, на тонкій опорі, грибоподібні, геометричної форми, з металу, дерева чи каміння.

Рис. 3.3. Приклад низького декоративного ліхтаря в поєднанні зі злаками [65]

Вбудовані (грунтові) світильники виступають самостійним декоративним елементом, якщо встановлені у розрізі каменю, пенька або у вигляді повністю світляного об'єкта природної форми. Вбудоване у доріжки, сходи, освітлення підкреслюють рослини з низу, що дає ефект світіння самих насаджень, ще й за рахунок легкою форми більшості видів. Створює ненав'язливу комфортну атмосферу, що спонукає до руху та дослідження території.

Підсумовуючи, ми доходимо висновку, що декоративні елементи при створенні саду у еко-стилі мають органічно зливатись з ландшафтом, не перетягуючи на себе увагу від насаджень. Головними матеріалами для оформлення виступають дерево, камінь, метал. Всі матеріали проходять мінімальну обробку, зберігаючи свій натуральний вигляд. Розташування елементів має бути відповідним до природного рельєфу, логіки руху, підкреслюючи та доповнюючи рослинність.

РОЗДІЛ 4

АСОРТИМЕНТ РОСЛИН ДЛЯ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

4.1. Особливості підбору рослин

Створення садів у степовій зоні України характеризується специфічними кліматичними умовами, зокрема, це високі температури влітку, часті посухи, недостатня кількість опадів та сильні вітри. Ці фактори суттєво впливають на зменшення кількості видів рослин, які можна використовувати при озелененні та ландшафтному проєктуванні. Тому для створення стійкого естетичного дизайну варто підбирати специфічні рослини, що є достатньо сонцелюбними, посухостійкими та здатні витримувати несприятливі умови степу.

При підборі асортименту рослин першочергово звертаємо увагу на особливості ґрунтів та глибину залягання ґрунтових вод. В Одеській області найпоширеніші чорноземи звичайні, а також на менших територіях чорноземи південні, каштанові ґрунти, солонці та солончаки. Глибина залягання ґрунтових вод значно варіюється залежно від району області – у північній та центральній частині переважно становить 10-20 м або більше, у південній та прибережній зоні цей показник коливається від 1 до 5 м, або меншим. Якщо ґрунтові води залягають глибоко, то такі території менш схильні до заболочування чи засолення, однак якщо підходять близько до поверхні, це спричиняє ризик підтоплення або засолення ґрунтів та ускладнює розвиток рослин.

Після визначення кліматичних та ґрунтових умов, наступним кроком є виокремлення адаптованих видів рослин. Перевага повинна надаватися аборигенним видам, які максимально пристосовані до степових умов, оскільки вони сформувалися у природному середовищі регіону і не потребують особливих зусиль для вирощування. Проте, для новизни та різноманітності, можна застосовувати інтродуковані рослини, які довели свою стійкість у подібних кліматичних умовах. Вони можуть чудово доповнювати та

урізноманітнювати звичні ландшафти, додаючи їм оригінальності. При створенні груп та масивів з рослин необхідно враховувати їхню сумісність. Рослини в насадженнях повинні гармонійно співіснувати, не пригнічуючи одна одну, тому слід уникати інвазійних видів та контролювати рослини, що мають дуже активний розвиток, аби з часом ділянка не перетворилася на моносад найсильнішого виду.

Коли визначені основні види рослин, які підходять для степової зони, умовно розподіляємо їх на групи залежно від вимог замовника та функціональної ролі, яку має виконувати певне місце: декоративна (для естетичної привабливості), захисна (створення вітрозахисних смуг, тіні), фітонцидна або ароматична (якщо мова йде про медичні заклади, тихі сквери, дитячі майданчики).

Значна частина видів, які використовуються в композиціях – зокрема, роди *Salvia*, *Thymus*, *Achillea*, *Origanum*, *Nepeta*, *Lavandula*, *Artemisia* – мають виражені фітонцидні властивості та містять ефірні олії з біологічною активністю. Їхня присутність у просторі формує запашне тло, яке не тільки підсилює загальне емоційне сприйняття, але й впливає на фізіологічні процеси – знижує рівень стресу, сприяє глибшому диханню, підвищує концентрацію уваги. Запахи, які виробляються цими видами у процесі вегетації або при взаємодії, не домінують, а делікатно супроводжують перебування у просторі. Аромати степових трав нерідко асоціюються з традиційними ландшафтами України, що додає глибини культурної ідентичності.

Окрім емоційного ефекту, такі рослини позитивно впливають на середовище: залучають запилювачів, пригнічують розвиток патогенних мікроорганізмів, створюють мікрокліматичні зони з високою екологічною якістю. Їх інтеграція в композицію сприяє формуванню не лише естетичного, а й оздоровчого простору, який працює з зоровими, нюховими, тактильними відчуттями.

Отже, підбір рослин для садів в умовах Одеської області, повинен базуватися на глибокому розумінні кліматичних, ґрунтових та екологічних

особливостей регіону. Посушливий клімат, високі температури, вітри та нестача вологи потребують використання переважно посухостійкі, світлолюбні, стійкі до засолення й вітру види. Аборигенні рослини, які найкраще пристосовані до місцевих умов, мають бути основою насаджень, тоді як інтродуценти – лише доповненням, яке забезпечує декоративне різноманіття.

4.2. Деревні та кущові види рослин

Обраний стиль передбачає створення штучних степових умов на ділянка, тому кількість видів деревних рослин зведена до мінімуму, як і в природніх умовах. Використання дерев має бути обґрунтовано та чітко підібране місце його посадки, так як для більшості злакових та трав'янистих рослин не є характерним, зростати у зоні під деревом, в тіні, вони потребують постійного освітлення. Натомість при проектування, наприклад, приватного саду, дерево може виступати у ролі зони відпочинку — влаштування лави під кроною, візуальним акцентом (види з високою декоративністю), частковий захист від вітрів — простір має зберегти відчуття свободи і вітер все одно має бути присутнім, так як він безпосередньо взаємодіє з рослинністю.

Виокремлені види деревних рослин, які будуть найбільш доцільними в використанні. Кожне дерево виділяється певними декоративними ознаками, але найголовніше – має достатньо вагому функцію, що є поштовхом до органічного використання. Маслинка вузьколиста – перше дерево, яке приходить на думку при згадці одеських краєвидів, лиманів та балок. За рахунок сріблясто-сіруватого забарвлення листя, що створює ефект "припорошеності", особливо ефектна у поєднанні з ковилою, полином, лавандою та іншими сірувато-зеленими степовими культурами, а під час, хоч і не дуже помітного, цвітіння має дуже духмяний аромат. Так як маслинка має невелику та нещільну крону, то доцільно використовувати її безпосередньо у композиціях з травами.

Яскравою літньою декоративністю, рясним цвітінням і медоносними властивостями вирізняється софора японська. Але дерево має широку крону,

тому краще висаджувати його в місцях, де необхідна повноцінна тінь – наприклад, над садовими меблями чи у місцях відпочинку. Захисну функцію від вітру, зберігаючи при цьому легкість крони, може виконувати гледичія колюча. Її ажурне листя пропускає сонячне світло, не створюючи суцільної тіні, а декоративні боби додають виразності в осінній період.

Для вологіших або прибережних ділянок із близьким заляганням ґрунтових вод доречно використовувати вербу гостролисту. Її довгі, вузькі сріблясті листки додають динаміки та пластичності композиції, особливо в поєднанні з вітром – головним рухомим елементом степового пейзажу. Для розбавлення серед чисто декоративних дерев, пропонується шовковиця біла, як плодове дерево з декоративним ефектом та господарською цінністю. Вона добре переносить посуху, стрижку, має спокійні кольори, може використовуватись у садах з ухилом в український стиль. Одним з найяскравіших дерев, яке особливо вирізняється в осінню пору року, є сумах оленерогий. Його фактурне листя набуває насичено червоного, помаранчевого та бордового кольору перетворюючись на яскравий акцент ділянки. Ажурна, розлога крона та великі суцвіття-пірамідки, що зберігається до самої зими, отже сумах має високу декоративність упродовж всього року, при цьому не шкодячи основному асортименту.

Альтернативою деревним видам є кущові – які є більш розповсюдженими у степу. Вони не мають вищеперерахованих мінусів, а навпаки, не порушуючи простір, підтримують біорізноманіття, виконують захисну функцію, не затіняючи при цьому великі ділянки, а також є невибагливими та витривалими до різних погодних умов. Кущі додають об'єму композиції, створюючи додатковий ярус, стають гарним акцентом за рахунок цвітіння, яскравих плодів. Можуть використовуватись не тільки у вигляді солітерів, а й у групових посадках, на відмінну від дерев.

Кущі, які застосовуються в еко-садах степової зони, можна умовно поділити на кілька функціонально-декоративних груп залежно від

найяскравіших ознак, які визначають їхню роль у композиції: осінні акценти, яскраве цвітіння, захисні.

До осінніх акцентів відносяться: скумпія звичайна, бруслина європейська та шипшина собача. Листя скумпія восени набуває насичено-червоних або пурпурових відтінків, пухнасті суцвіття додають м'якості загальному образу. Схожі декоративні якості має й бруслина європейська, яка поєднує яскраво червоне листя з рожево-жовтими незвичними плодами, що довго тримаються на гілках. З-поміж представлених видів, шипшина собача зберігає свої червоні блискучі плоди, якими усипано весь кущ, навіть до морозів.

До кущів з виразним цвітінням входять мигдаль степовий та глід звичайний. Мигдаль відзначається рясним, ніжно-рожевим цвітом, що з'являється до появи листя, ранньою весною, так би мовити, розпочинаючи теплі сезони. Натомість, глід звичайний, попри пишне цвітіння білими або рожевими квітами навесні, може також похизуватись осінніми жовто-помаранчевими тонами та плодами, що нагадують маленькі яблучка.

Якщо у певній частині саду є необхідність встановити щільний бар'єр, чи то від вітру, чи тварин, доцільно використати терен колючий – він чудово виконує захисну функцію, за рахунок щільної колючої крони, також добре переносить стрижку, що дозволить тримати його у бажаній формі. Окрім функціональності, терен має гарний білий цвіт, що з'являється до появи листків, підсилюючи його, а також сині плоди, що зберігаються на кущі всю осінь.

Отже, вибір дерев та кущів для створення еко-саду в степових умовах характеризується наступними критеріями: висока посухостійкість, стійкість до вітру та коливань температур, невибагливість до ґрунтів. У стилі, який імітує структуру степового середовища, деревні рослини використовуються обмежено, лише у чітко визначених місцях, де вони виконують роль візуального акценту, затінку для зони відпочинку або часткового вітрозахисту. Їхня присутність має бути чітко обґрунтованою й не порушувати світловий режим для основних трав'янистих рослин. В той час як кущі відіграють значно ширшу роль створюючи другий ярус композиції, збагачують її кольором і текстурою,

підтримують біорізноманіття та не конкурують за освітлення з основним трав'янистим покривом. Саме кущі дозволяють створювати настільки яскраві сезонні акценти завдяки цвітінню, плодам або зміні забарвлення листя, а також формувати природні межі, захисні зони чи живі огорожі.

4.3. Трав'янисті види рослин

Трав'янисті рослини займають майже половину асортименту для створення еко-саду, та є на другому місці за значимістю, після злаків. Цей ярус дозволяє максимально чітко передати характер природного степу, його простір, різнотрав'я, аромат, кольори. Більшість степових трав'янистих рослин є світлолюбними, тому потребують ділянок без затінення, відкритого для сонця і вітру. Вони формують домінуючу фактуру, забезпечують сезонні зміни, приваблюють запилювачів, сприяють біологічній стійкості насаджень та не вимагають значного догляду. У поєднанні з сучасними принципами фітодизайну, правильно підібрані види можуть виконувати не лише естетичну функцію, але й оздоровчу через ароматичні якості, фітонцидну активність або участь у формуванні локального мікроклімату.

Умовно всі види можна поділити на кілька груп за домінуючими ознаками, однак деякі рослини мають одразу декілька домінант, з яких важко виділити пріоритет працюючи без контексту. До найбільш посухостійких і невибагливих належать: лаванда вузьколиста, полин гіркий, чебрець Маршалла, молочай степовий, деревій благородний, очиток видний, цмин пісковий – вони добре ростуть на бідних ґрунтах, не потребують поливу та зберігають декоративність навіть у посушливі періоди. Іншу групу формують ароматичні та фітонцидні види, серед яких котяча м'ята, чебрець, полин, лаванда, деревій, цмин, а також пижмо звичайне – останнє особливо цінується за здатність відлякувати шкідників і свою жовту, щіткоподібну декоративну крону в середині літа. Вони позитивно впливають на мікроклімат саду, залучають запилювачів, мають

оздоровчу дію, а також збагачують повітря ефірними оліями, комунікуючи з людиною через нюхові рецептори.

До групи з виразним і тривалим цвітінням належать: шавлія сухостепова, головатень круглоголовий, айстра степова, півонія вузьколиста, очиток видний та півники карликові – саме ці рослини забезпечують сезонну змінність кольору, від ранньої весни до пізньої осені. Півники карликові та гадюча цибулька – ранньовесняні акценти з компактним габітусом, які першими з’являються у саду після зими, створюючи ефект оновлення. У свою чергу, пізні види, такі як айстра та очиток, забезпечують завершення сезону, зберігаючи привабливість до пізньої осені. У композиції вони можуть чергуватись із ґрунтопокривними видами, наприклад чебрець, що утворює щільний зелений килим, пригнічуючи бур’яни та зберігаючи вологу. Окрему роль відіграють вертикальні акценти, які формуються завдяки рослинам з чіткою архітектурою — шавлія, головатень, цибулька, залізник, саме вони додають композиції фактурність та різноманітність, роблячи її більш ‘живою’. Компактні та килимові види доцільно розміщувати на передньому плані або між більшими рослинами як заповнення.

4.4. Злаки

Злакові мають найважливішу ролі у створення саду степової зони. Аналізуючи ландшафт та видовий склад рослин, важко не помітити що більша частина всіх природних угруповань складаються з формації ковил, наприклад: типчаково-ковиліві смуги в Дніпровсько-Азовському окрузі, південні кострицево-ковиліві та полино-кострицево-ковиліві степи, різнотравно-типчаково-ковиліві. Злаки структурують простір, утворюють рухливий візуальний фон, формують ритм і об’єм, зберігають декоративність навіть у зимовий період. В умовах посушливого клімату з нестачею опадів і високими літніми температурами вони виявляють виняткову стійкість і мають здатність адаптуватися до мінімального догляду.

До найбільш витривалих і посухостійких видів, які добре себе почувають на бідних або піщаних ґрунтах, належать костриця валіська, кипець сизий та бородач волотистий. Ці злаки мають компактний або середній розмір, світлолюбні, не потребують зволоження, добре переносять вітер і спеку. Особливо ефектно виглядають у масивах або на схилах, створюючи щільний покрив, який змінює колір восени — від сизо-зелених до жовтих і рудуватих відтінків.

Рис. 4.1. Приклад саду взимку, створений переважно зі злаків [69]

Окрему групу складають злаки з високими декоративними якостями та виразною текстурою, здатні створювати ефект руху у просторі, насамперед це ковила найтонша і ковила Лессінга. Вони утворюють легкі, повітряні силуети, які красиво коливаються під вітром, за рахунок різної висоти створюють нібито хвилі. Їх сріблясті, шовковисті суцвіття особливо привабливі у фазі цвітіння, а після дозрівання зберігають структуру й декоративність до пізньої осені. Ковили добре поєднуються з низкорослими багаторічниками, чебрецем, полином та кермеком.

Серед високорослих акцентів, які додають вертикалі та структури до композиції, слід виокремити війник гостроквітковий. Його прямостоячі волоті виглядають декоративно з середини літа до кінця осені, а сухі суцвіття зберігають форму навіть взимку. Цей вид менш стійкий до тривалої засухи, проте добре почувається на більш зволжених ділянках або біля водойм. Пеннісетум лисохвостий теж відноситься до менш посухостійких. Злакова рослина з м'якими пухнастими суцвіттями, які нагадують хвости тварин. Ефектно виглядає як у поодиноких посадках, так і у масивах, особливо в поєднанні з осінніми квітучими рослинами – айстрами, очитками, шавлією.

Отже, злакові рослини виконують не лише естетичну функцію або доповнення, а є основою для створення еко-саду для степових умов. Вони залишаються декоративними у холодний період, не допускаючи ділянці залишитись голою. В поєднанні з трав'янистими багаторічниками створюють стійку композицію, що вимагає мінімального догляду. При комбінуванні рослин з різними висотами утворюється багат шарові природні посадки, які по-різному розкриваються відносно точки спостереження. Навіть при створення квітників виключно зі злакових рослин одного чи поєднання декількох видів, без використання квіткових чи акцентних рослин, можна отримати чудову гармонійну ділянку, яка буде задовольняти потреби у мінімалізмі, постійно зайнятого простору, малодоглядності.

РОЗДІЛ 5

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКО-СТИЛЮ В УКРАЇНІ

Екологічний дизайн на сьогоднішній день є одним із найбільш затребуваних стилів сучасності і Україна не виключення. Початок був покладений наприкінці ХХ ст., коли людство безпосередньо побачило та стикнулось з кліматичними змінами, деградацією земель, урбанізаційним тиском, зникненням величезних природних ділянок. Тоді запит на створення свого власного екологічно чистого простору стало дуже нагальним і з того часу тенденція на еко у всіх сферах життя зростає та розповсюджується з кожним роком все більше. Ландшафтний дизайн не є виключенням. Прагнення мати на своєму подвір'ї частинку дикої природи, створити так званий мальовничий хаос, впорядкований людиною, зменшити фінансові та доглядові витрати, шляхом використання місцевих рослин, стало не просто популярним, а відображенням більш свідомого ставлення людства до природи [60].

В Україні, з її різноманіттям природних зон і ґрунтово-кліматичних умов, еко-стиль має потужний потенціал для розвитку та широкого впровадження. Вже зараз ландшафтні архітектори впроваджують український стиль – створення насаджень з аборигенних рослин, які притаманні саме місцевості безпосереднього проєктування. Однак, чомусь прийнято працювати і відтворювати саме лісостеп або ліс, можливо через більш різноманітний асортимент або переконання, що сад має бути максимально зеленим та вологим. Такі переконання ніяк не підходять під степові ландшафти, але це не означає, що такий сад буде виглядати пусто, сухо чи не естетично. Якщо ми хочемо впровадити екологічні тенденції по всій країні, збільшити світогляд людей, то такі ландшафти мають створюватись, тим паче у степу, який займає майже половину нашої держави та у недоторканому вигляді залишився менше ніж 3%. У цьому сухому і жаркому кліматі непристосовані рослини страждають, потребують постійного контролю, поливу, а на великих ділянках це достатньо

великі фінансові затрати. З цього слідує, що еко тренд – це не тільки про моду чи виключно кліматичну складову, а ще й соціальні потреби.

Степові квітники, сади, сквери можуть стати візитівкою туристичної локації, що буде приваблювати нових людей у місто, що посприє його розвитку, місце збирання масових заходів, які будуть м'яко інтегрувати еко-стиль у свідомість людей. При правильному проектуванні можна зробити відмінні фотозони, за рахунок яких корисна інформація буде розповсюджуватись достатньо швидко та якісно серед молодого покоління в першу чергу. Озеленення медичних та освітніх закладів, музеїв, дитячих та спортивних майданчиків повпливають на більші кількість людей, різних поколінь та соціальної групи. Тобто, перш за все, місцева влада повинна взятись за впровадження та поширення таких ландшафтів, щоб в подальшому люди, які до цього не вбачали у цьому краси, захотіли створити щось схоже у себе на ділянці, розуміючи весь контекст даних насаджень.

Рис. 5.1. Приклад №1 – планування літнього квітника (розроблено автором)

Для кращого розуміння взаємодії, варіацій поєднання рослин в залежності від потреби, сезону, функції та розміру, розглянемо декілька варіантів створених

за допомогою підбраного асортименту. Перший приклад – це проектування літнього саду, що має легку повітряну, в основному круглої форми, найбільша декоративність припадає на літо (рис. 5.1). До композиції увійшли три яруси: задній план – залізняк бульбистий, війник гостроквітковий, скумпія звичайна, середній план – шавлія сухостепова, кермек Гмеліна, пеннісетум лисохвостий, передній план – очиток видний, чебрець Маршалла, ковила найтонша. Композиція сформована за принципом безперервної декоративності протягом усього сезону, що досягається завдяки чергуванню цвітіння, зміні фактур, кольору листя та форм суцвіть. Навесні композицію починає відкривати чебрець Маршалла, який швидко розростається утворюючи запашний зелений килим, на тлі якого починає розвиватися ковила. У цей період домінує фактура та зелений об'єм, що готує основу для літньої активності квітника.

У літні місяці квітник досягає піку декоративності. Шавлія сухостепова і кермек Гмеліна розквітають фіолетовими й лавандовими відтінками, привертаючи запилювачів, формує акцентні кольорові та фактурні плями. Пеннісетум починає формувати м'які, хвилясті суцвіття, а залізняк бульбистий додає вертикалей з ніжно рожевим цвітом, контрастуючи з холодною палітрою середнього ярусу. У середині літа цвіте очиток, який виконує роль кольорової основи переднього плану. Злакові рослини, війник і ковила, забезпечують рухливу, текстурну динаміку, особливо ефектну під час вітру.

Восени композиція набуває теплого, м'якого вигляду завдяки скумпії, яка змінює забарвлення листя на насичено бордове, додаючи сезонної акцентності, тоді як очиток і пеннісетум зберігають свою декоративність у сухому вигляді до самих морозів. Кермек так само продовжує стояти у повітряній формі, зберігаючи колір навіть після підсихання. Зимою високі сухі суцвіття війника, пеннісетуму та шавлії утворюють чіткі силуети, які добре помітні на тлі снігу чи інію. Скумпія з оголеними гілками формує графічний каркас, що додає композиції архітектурності. Всі рослини окрім чебрецю, залишають свою декоративність упродовж холодних сезонів, відкриваючи нові сторони.

Переваги такої композиції є висока стійкість до погодних умов, мінімальні витрати на догляд, декоративність упродовж усього року, а також відображення природного характеру степу, більш насичена та зібрана його варіація. Усі рослини світлолюбні, посухостійкі, не потребують частого поливу, стрижки чи удобрення, що робить їх ідеальними для створення сталих озелених просторів.

Для озеленення присадибних ділянок може стати актуальним проектування ароматичного, фітонцидного та медоносного саду. До складу такої композиції можуть входити: маслинка вузьколиста – як основа для легкого затінення у зоні відпочинку, біля лав; шипшина собача та мигдаль степовий – декоративні кущі з медоносними властивостями, що мають декоративний весняний рожевий цвіт; шавлія сухостепова, полин гіркий, чебрець Маршалла, котяча м'ята, лаванда вузьколиста та деревій благородний – багаторічники з ефірними оліями, які мають фітонцидну дію, ароматичну виразність і приваблюють запилювачів. Для додання структурності, динаміки та сезонної виразності до композиції доцільно включити посухостійкі злаки, зокрема ковилу найтоншу, ковилу Лессинга, війник гостроквітковий, для вертикальних акцентів. Вони утворюють щільні фактурні плями, які плавно об'єднують усі елементи квітника, створюючи суцільну картину. Легкі, хвилясті силуети рухаються від вітру, гармонійно підкреслюючи повітряність лаванди, ковдру чебрецю чи вертикалі шавлії. Таке поєднання буде створювати аромати, які не просто викликають бажання якнайдовше залишитись на ділянці, а також мають терапевтичний ефект, сприяючи зниженню стресу та покращенню загального самопочуття.

На цій основі пропонується другий приклад – створення зони відпочинку, що інтегрована в композицію та має ароматичне підсилення. Центральною частиною виступає доріжка, вимощена плиткою, з обох боків від якої влаштовані невисокі, круглі, плоскі фонтани, що виконанні з натурального каменю. Водні устрої не лише виконують естетичний аспект, а й охолоджують та зволожують простір, залучають птахів та комах, створюють фоновий шум. Лава встановлена

під деревом для додаткового затінення та прямого споглядання на фонтани та оточуючу рослинність.

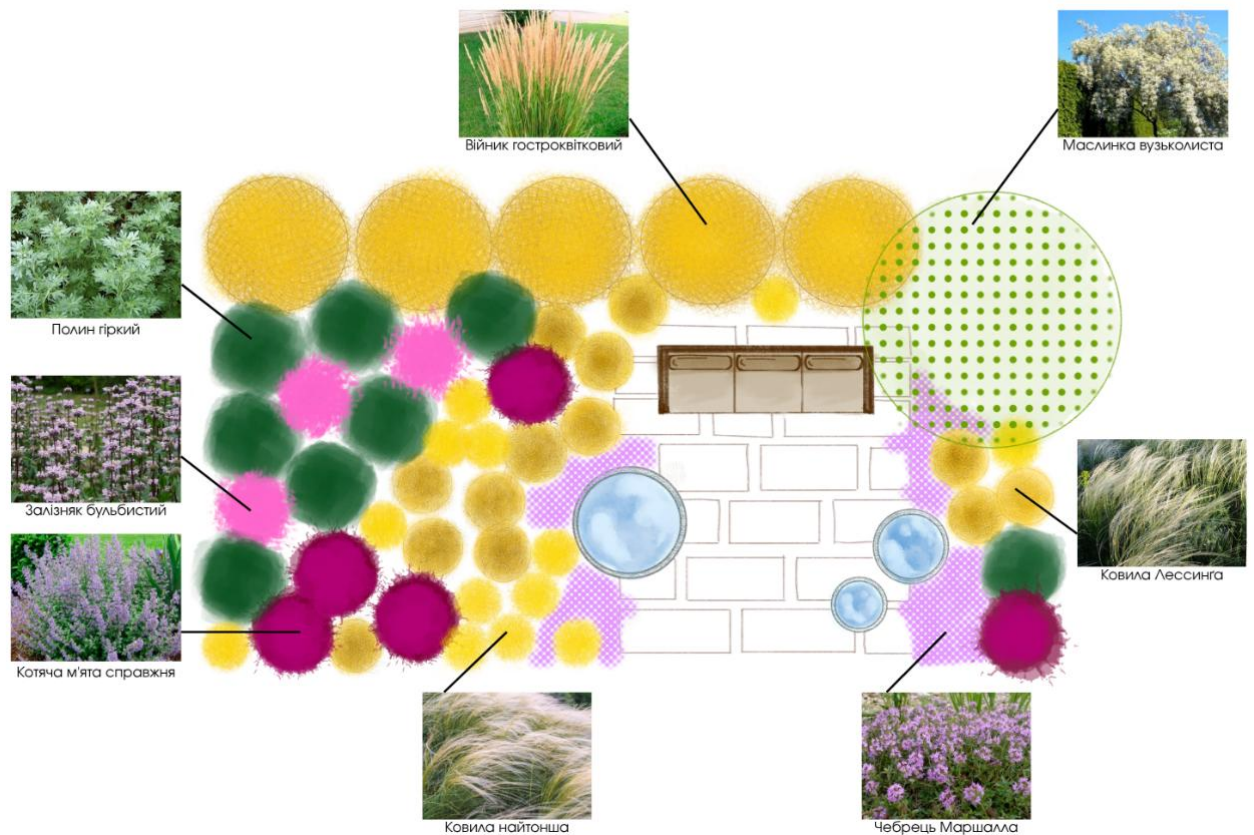

Рис. 5.2. Приклад №2 – планування зони відпочинку (розроблено автором)

Весь асортимент є посухостійким, світлолюбним, але кожен із видів наповнює цю зону чимось особливим, наприклад: ковили м'яко переливаються, створюючи рух та поєднуючи рослини між собою; полин гіркий та м'ята задають запашну, сріблясто-зелену палітру в середині композиції; залізник є вертикальним акцентом разом з війником, останній в свою чергу також виконує захисну функцію; чебрець заповнює простір біля доріжки і фонтанів ароматним рожево-фіолетовим килимом.

Весною композиція має ніжно-зелені тони, поки всі рослини тільки розвиваються. Влітку зацвітає залізник, чебрець, м'ята, з'являються суцвіття війника та ковили. Восени палітра змінюється на теплі, золотисті кольори, маслинка дає завершальний аромат, а взимку злаки зберігають декоративність у вигляді силуетів, стеблі залізняка додають фактурності. Зона відпочинку

виходить легкою, відкритою, з плавними переходами висот та природним ритмом. Завдяки поєднанню води, аромату, текстури й простору, ця зона стає тихою, емоційно насиченою частиною саду (рис. 5.2).

Третій та четвертий варіант створений у мінімалістичному стилі та може підійти для озеленення вздовж фасадів будинків, частини скверу, зона біля офісу. Третя композиція виконана з двох рослин – ковила найтонша та цибуля круглоголова. Це поєднання хвилястої текстури, з яскравим бордовим вертикальним вкрапленням, легкість та чіткість працює разом. Принцип поєднання рослин хаотичний, потрібно досягти ефекту злиття, ніби цибулька проростає скрізь ковилу. На перший погляд може видатись, що ця композиція бути виглядати занадто пустою та нецікавою, але саме це поєднання дає максимально новітній, естетичний, просторий формат, що є достатньо незвичним для нашої країни, де в більшості намагаються використати велику кількість різни видів та сортів рослин (рис. 5.3).

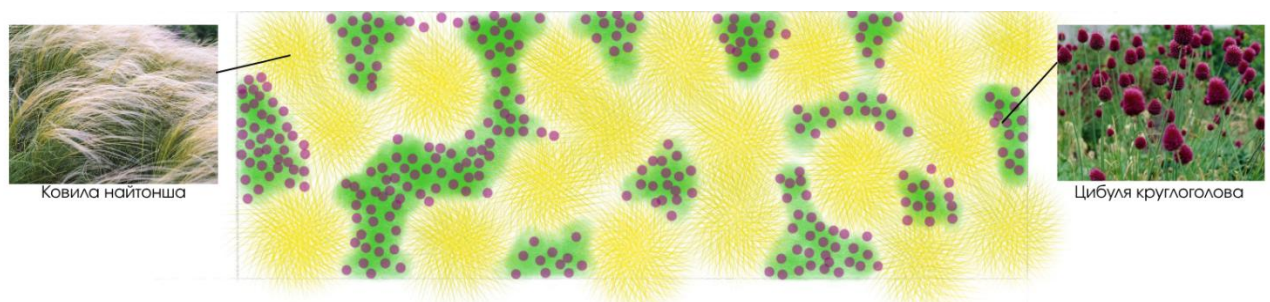

Рис. 5.3. Приклад №3 – мінімалістичний квітник(розроблено автором)

Четвертий приклад також виконаний у мінімалізмі, але з використанням лише злакових рослин, таких як керелія блакитна, пеннісетум лисохвостий та війник гостроквітковий. Композиція має текстурну градації, від більш щільної та кулястої келерії, холодно-зеленого відтінку, до м'якого пеннісетуму та вертикалей війника. Саме насадження тут є вже більш впорядкованим та геометричним, рослини розташовані рядами, по висоті. Такий квітник залишається декоративним з початку літа до пізньої осені, при цьому сухі

суцвіття пеннісетуму та війника зберігають форму взимку, утворюючи виразні силуети (рис. 5.4).

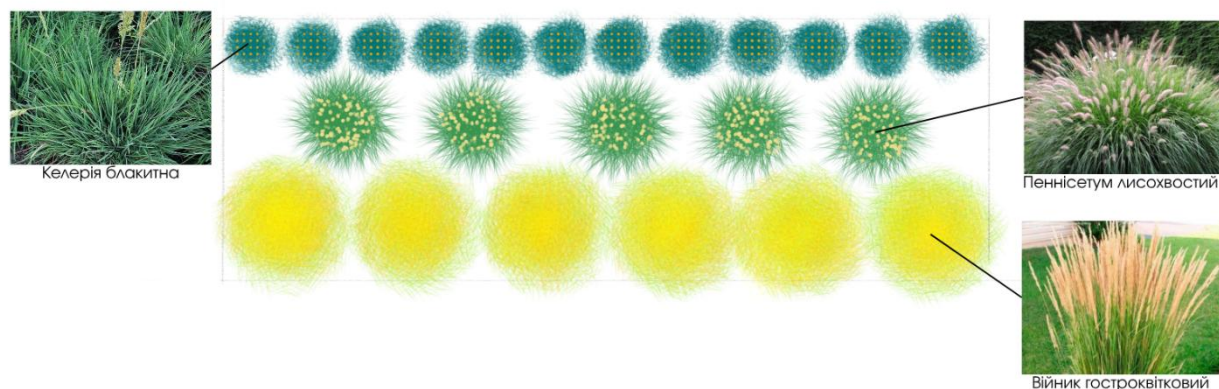

Рис. 5.4. Приклад №4 – злаковий квітник (розроблено автором)

П'ятий приклад має найбільшу декоративність у кінці літа та на початку осені, адже насичено квітують пижма, цмин, молчай, сумах та бруслина перефарбовуються у яскраво-червоний колір, злаки починають підсихати, формуючи об'ємну фактуру, головатень має свої пурпурові суцвіття, а полин виступає нейтральним доповненням. Рослини утворюють яруси, сезонно змінну картину, яка є декоративною з весни до зими (рис. 5.5).

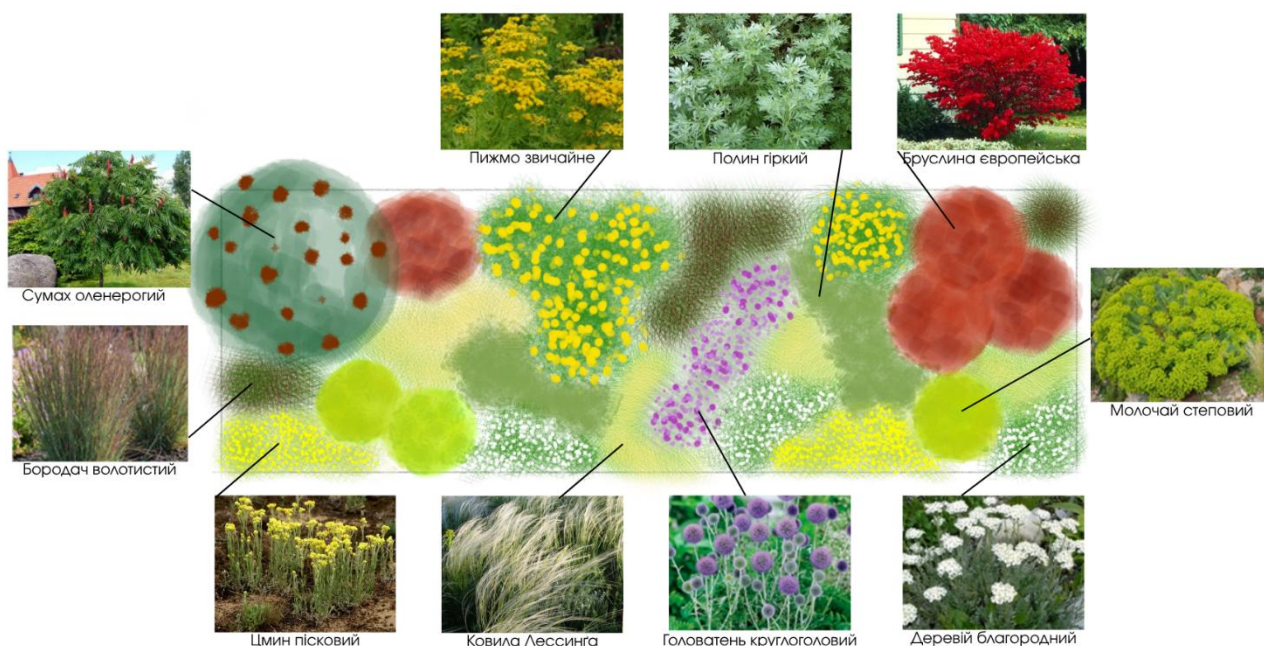

Рис. 5.5. Приклад №5 – осінній сад (розроблено автором)

Шостий приклад представлений у озелененні зони навколо доріжки, поєднуючи ковилу найтоншу, лаванду вузьколисту та айстру степову. Вона забезпечує безперервну декоративність упродовж сезону: ковила створює фон з весни до осені, лаванда цвіте влітку, а айстра наприкінці літа й восени. Усі рослини є посухостійкими, невибагливими, притаманними степовій зоні. Це поєднання повністю заповнює простір, дає простір для життя та харчування комахам, створює приємний аромат та атмосферу. Дану композицію частково можна віднести до мінімалістичних, але через специфіку поєднання та фактурність айстри та лаванди, насадження виглядає достатньо живо та повно (рис. 5.6).

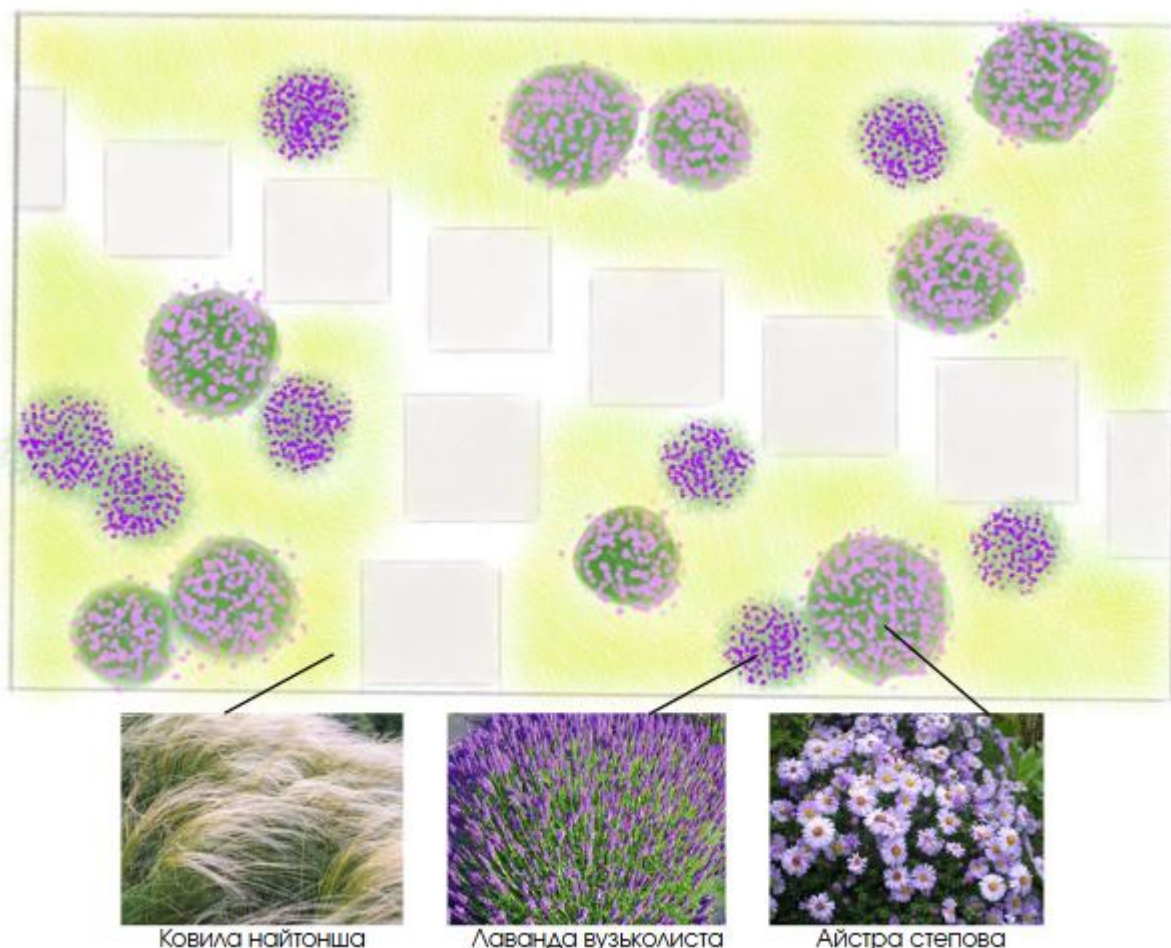

Рис.5.6. Приклад №6 – оформлення доріжки (розроблено автором)

Варіацій композицій з представленим асортиментом може бути безліч, залежно від потреб користувача, можна зробити більш кольорові та акцентні насадження, або виключно злакові, у пастельних тонах, підібрати рослини для певного сезону, або запроєктувати міжсезонний сад, мінімалізм або максимально природній стиль.. Найважливіше це дотримання головних принципів, а саме повага до природи, поєднання форм та фактур, що гармонійно взаємодіють разом, формування сезонної колористики, розвиток місцевого біорізноманіття.

Описано лише невелику кількість поєднань, але вони наочно доказують, що, по-перше, підібрані рослини, можуть задовільнити багато побажань та функцій озеленення, доцільно доповнюючи одна одну, утворюючи не тільки стійкі, а й естетичні ландшафти, по-друге, саме за рахунок правильно визначеного асортименту, який повноцінно наведений в таблиці А.1. у додатках, така можливість у комбінуванні є достатньо легкою.

Отже, майбутнє еко-стилю в Україні значною мірою залежить від переосмислення ролі створюваних ландшафтів як культури. Степовий простір, у якому живе, працює, воює велика кількість українців, який є одним із символів нашої країни на світовому рівні, з якого складається наш прапор, має закарбуватись у нашому сприйнятті як національний скарб, яким треба пишатись, відновлювати та берегти. Запропоновані варіанти допоможуть почати вносити в повсякденність наші етнічні мотиви, що частково перероблені на сучасні тенденції та тренди, для кращого та швидшого сприйняття суспільством. Такий стиль та філософія є новітньою для нас, він дасть поштовх до покращення, єднання, нових ідей та розкриє інші грані сторін, яких ще не спостерігали.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеної роботи, насамперед було розглянуто становлення, головні принципи та ідеї еко-стилю, як руху інтеграції природи в урбанізоване середовище. За останні роки тенденції до екологічно стійких ландшафтів помітно зростає. Прагнення зменшити витрати, полегшити догляд, підтримати ландшафт ділянки за рахунок використання місцевих рослин, стало концепцією, що активно популяризується у країнах Європи та Америки. На даний момент, Україна починає підхоплювати цю тенденцію, з'являються все більше ландшафтних архітекторів, які працюють з еко-стилем, а й пропагують його.

При дослідженні степової зони України, визначено кліматичну зону, умови, середні температури, кількість опадів, рельєф, основні ґрунти та ґрунтоутворюючі породи, основна рослинність. Представлені діаграми розподілення земельного фонду степу, що вказує на критичну нестачу земель, що зберегли свою природну рослинність та підлягають захисту.

Виявлено особливості планування еко-саду та принципи поєднання рослин, що базуються на використанні здебільшого аборигенних видів рослин, принципах просторової багаторівневості, декоративність у всіх сезонах, відмова від газонів, ненав'язливе розміщення функціональних елементів та МАФів. Декоративні елементи, освітлення, скульптури виробляються з натуральних матеріалів, для кращого злиття з навколишнім середовищем.

Підібрано асортимент рослин, що відповідає степовій зоні Одеської області. Серед деревних рослин: маслинка вузьколиста, в'яз карликовий, гледичія колюча, софора японська, верба гостролиста, шовковиця біла, сумах оленерогий, бруслина європейська, терен степовий, скумпія звичайна, мигдаль степовий. трав'янисті рослини – шавлія сухостепова, айстра степова, цмин пісковий, гадюча цибулька, котяча м'ята справжня, деревій благородний, півники карликові, півонія вузьколиста, бородач волотистий та інші.

Розглянуто головні критерії при його визначенні, розподілення рослин за найбільш виразними декоративними ознаками, функціями, особливостями. Описані деревні, кущові, трав'янисті та злакові рослини відповідають всім необхідним критеріям, а саме посухостійкість, світлолюбність, структурність, багато з них є декоративними впродовж всього року, мають виражений аромат.

На основі визначеного асортименту, розроблено 6 прикладів поєднання рослин, з різними розмірами, функціями, акцентами, кольоровою палітрою, за рахунок чого створюються стійкі, естетичні ландшафти.

Отже, розглянутий еко-стиль є дуже перспективним, виходячи зі світових тенденцій, економічно вигідним та культурно виправданий для створення в Україні. Головна відмінність та особливості створення даного стилю саме у степу є виокремлення посухостійкого, максимально наближеного до місцевих видів, асортименту рослин, що будуть гармонійно поєднуватись між собою, заповнюючи весь запланований простір суцільним килимом, що нагадує природній український степ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The natural garden, Münsterland, THE GOOD LIFE. URL: <https://www.muensterland.com/en/economy/life/nature-and-environment/munsterland-blossoms/species-protection/nature-garden/> (дата звернення: 15.02.2025).
2. By W. Robinson, F. L. S. The WILD GARDEN. London, John Murray, Albemarle Street, New York: Scribner and Welford 1883. С. 107. URL: https://www.gutenberg.org/files/47349/47349-h/47349-h.htm#Page_1 (дата звернення: 15.02.2025).
3. Pfeiffer Ridge. Ground Studio Landscape Architecture. URL: <http://groundstudio.com/projects/pfeiffer-ridge-2/> (дата звернення: 15.02.2025).
4. California Dreaming: A Golden Landscape on the Edge of the Continent. Gardenista. URL: <https://www.gardenista.com/posts/landscape-architecture-bernard-trainor-california-low-water-gardens-carmel-coast/> (дата звернення: 16.02.2025).
5. Jardins du Tiers-Paysage. Coloco. URL: <https://www.coloco.org/projets/jardins-du-tiers-paysage/> (дата звернення: 23.03.2025).
6. About/Biography. Sarah Price Landscapes. URL: <https://www.sarahpricelandscapes.com/biography> (дата звернення: 23.03.2025).
7. Design & Competition. James Corner Field Operations, Diller Scofidio + Renfro, and Piet Oudolf. The High Line. URL: <https://www.thehighline.org/photos/design-competition/> (дата звернення: 23.03.2025).
8. Ландшафтний дизайн Oksana Yazykova, Ukraine, Kyiv. oksana_landshaft. URL: https://www.instagram.com/oksana_landshaft/ (дата звернення: 23.03.2025).

9. Ландшафтний дизайн з філософським змістом. KARANDA Landscape. URL:<https://karanda.com.ua/> (дата звернення: 23.03.2025).
10. Бюро ландшафтного дизайну Антураж. URL:<https://www.anturag.com.ua/> (дата звернення: 24.03.2025).
11. Лекція 18. Ґрунти зони Степу. URL:https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/other/lekcziya_18_grunti_stepovoyi_zoni.pdf (дата звернення: 02.04.2025).
12. Екскурсія в особистий сад та розсадник ландшафтного архітектора Андрія Каранди. KARANDA Landscape. URL: <https://karanda.com.ua/tour-1/> (дата звернення: 23.03.2025).
13. Garden Zone. Donald Pels and Wendy Keys Gansevoort Woodland. High Line. URL:<https://www.thehighline.org/garden-zones/donald-pels-and-wendy-keys-gansevoort-woodland/>(дата звернення: 05.05.2025).
14. Garden Zone. Diller – von Furstenberg Sundeck & Water Feature. High Line. URL:<https://www.thehighline.org/garden-zones/diller-von-furstenberg-sundeck-water-feature/>(дата звернення: 05.05.2025).
15. Садовий простір «Антураж». URL:<https://www.anturag.com.ua/sad-prostir-anturag/> (дата звернення: 05.05.2025).
16. Про мене. Anna Galagan, garden art. URL:<https://www.anna-galagan.com/>(дата звернення: 05.05.2025).
17. Веденєєв С. О., Іщук А. А., Коханов А. В., Тютюнник В. О. Атлас довкілля Одеської області. URL:https://ecology.od.gov.ua/wp-content/uploads/old-files/ecology_portal/doc/atlas_odesa-region_2020-5.pdf (дата звернення: 05.05.2025).
18. Степ: досвід збереження. Збірка наукових праць за матеріалами науково-практичного семінару (с. Калинівка, Вознесенський р-н, Миколаївська обл., 30 травня 2024 року) URL:https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/yelan-step_2024.pdf (дата звернення: 05.05.2025).

19. Атлас Одеської області (за ред. О.Г. Тончієва. – Одеса: ХОРСТ. 2002. С. 7 – 21.

20. Агрокліматичний довідник по Одеській області за ред. В.М. Ситова, Т.І.Адаменко. – Одеса: Астропринст. 2011. С. 204.

21. Асортимент дерев, кущів та ліан для ландшафтного будівництва України. Кузнецов С.І., Кушнір А.І., Левон Ф.М., Пушкар В.В., Суханова О.А., Кузнецова М.С., Гончаренко Б.В. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 321 с.

22. Фото Маслинка вузьколиста *Elaeagnus angustifolia*.
URL:<https://dobroodar.ua/catalog/dekorativni-ta-hvoyni-roslini/sadzhantsi-maslinki-%28loh%29/maslinka-vuzkolista-%28elaeagnus-angustifolia%29.html> (дата звернення: 12.05.2025).

23. Фото В'яз карликовий *Ulmus pumila* L.
URL:https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSNJyW4bhdsxgK_XpQud0lXT3eB5ujabxFbPw&s (дата звернення: 12.05.2025).

24. Фото Софора японська *Styphnolobium japonicum*.
URL:<https://ekomalina.com.ua/wpcontent/uploads/2018/01/%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B0.jpg> (дата звернення: 12.05.2025).

25. Фото Гледичія колюча *Gleditsia triacanthos* L.
URL:<https://seedling.shop/ua/p747725087-gledichiya-kolyuchaya-gledinnya.html> (дата звернення: 12.05.2025).

26. Фото Верба гостролиста *Salix acutifolia*.
URL:<https://www.ebben.nl/ru/treeebb/saapendu-salix-acutifolia-pendulifolia/> (дата звернення: 12.05.2025).

27. Фото Шипшина собача *Rosa canina* L.
URL:<https://justseed.com/products/rosa-canina-dog-rose-seeds> (дата звернення: 12.05.2025).

28. Природні зони України. Степ. Отримання знань.
URL:<https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/13108> (дата звернення: 12.05.2025).

29. Фото Сумах оленерогий *Rhus typhina*.

URL:<https://sad-lopatina.com.ua/sumakh-olenerohyi-otsytove-derevo/> (дата звернення: 12.05.2025).

30. Фото Молочай степовий *Euphorbia stepposa*.

URL:<https://www.istockphoto.com/uk> (дата звернення: 12.05.2025).

31. Фото Півники карликові *Iris pumila*.

URL:https://plants.nature4stock.com/?page_id=5965 (дата звернення: 12.05.2025).

32. Фото Півонія вузьколиста *Paeonia tenuifolia*.

URL:<https://www.turystam.in.ua/likarski-roslyny/824-2011-11-15-14-46-31> (дата звернення: 13.05.2025).

33. Фото Чебрець Маршалла *Thymus marschallianus*.

URL:<http://www.fpcn.net/a/guanmu/20180712/6631.html> (дата звернення: 13.05.2025).

34. Фото Лаванда вузьколиста *Lavandula angustifolia*.

URL:<https://ekomalina.com.ua/product/lavanda-uzkolistnaya-lavandula-angustifolia-mill-cena-za-10-sazhencev-v-gorshke/> (дата звернення: 13.05.2025).

35. Фото Очиток видний *Sedum spectabile*.

URL:<https://kvityexotic.mk.ua/ua/p1405836918-ochitok-vidnyj-sedum.html> (дата звернення: 13.05.2025).

36. Фото Шовковиця біла *Morus alba*.

URL:https://images.prom.ua/1616532860_w640_h640_1616532860.jpg (дата звернення: 13.05.2025).

37. Фото Бруслина європейська *Euonymus europaeus* L.

URL:https://dobrodar.ua/uploads/cache/Products/Product_images_35199/70394f_w508.png (дата звернення: 13.05.2025).

38. Фото Терен степовий *Prunus stepposa*.

URL:https://floragard.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/10/prunus_spinosa6.jpg (дата звернення: 13.05.2025).

39. Фото Мигдаль степовий *Prunus tenella*.

URL:<https://plants.dutchgrowers.net/Content/Images/Photos/F299-15.jpg> (дата звернення: 13.05.2025).

40. Фото Скумпія звичайна *Cotinus coggygria* Scop.
URL:<https://greenplants.com.ua/image/cache/catalog/dekor-kystarnik/skumpiya-obuyknovennaya-500x500.jpg> (дата звернення: 13.05.2025).

41. Фото Цибуля круглоголова *Allium sphaerocephalon*.
URL:https://florium.ua/media/catalog/product/cache/1/file/9df78eab33525d08d6e5fb8d27136e95/a/l/allium_sphaerocephalon-1.jpg (дата звернення: 14.05.2025).

42. Фото Шавлія сухостепова *Salvia tesquicola*.
URL:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/jpg_ (дата звернення: 14.05.2025).

43. Фото Айстра степова *Aster amellus*.
URL:<https://apps.rhs.org.uk/plantselectorimages/detail/moja02969.jpg> (дата звернення: 14.05.2025).

44. Фото Залізник бульбистий *Phlomis tuberosa*.
URL:<https://plantsam.com/wp-content/uploads/2023/06/Phlomis-tuberosa-2-1536x1536.webp> (дата звернення: 14.05.2025).

45. Фото Цмин пісковий *Helichrysum arenarium* (L.) DG.
URL:<https://cdn.asterias.od.ua/images/782/782-4-3-700x593.jpg> (дата звернення: 14.05.2025).

46. Фото Пижмо звичайне *Tanacetum vulgare* L.
URL:<https://plants.skh.com/Content/Images/Photos/F089-09.jpg> (дата звернення: 14.05.2025).

47. Фото Полин гіркий *Artemisia absinthium* L.
URL:https://agrosience.com.ua/sites/default/files/herba/Artemisia_absinthium_2.jpg (дата звернення: 14.05.2025).

48. Фото Гадюча цибулька *Muscari neglectum*.
URL:<https://yaskravaklumba.com.ua/image/cache/catalog/vesna/muskari/muskarin neglectum-500x500.jpg> (дата звернення: 14.05.2025).

49. Фото Головатень круглоголовий *Echinops sphaerocephalus*.

URL:https://agrariirazom.com.ua/sites/default/files/byr/golovaten_kruglogolovy_3.jpg (дата звернення: 14.05.2025).

50. Фото Котяча м'ята справжня *Nepeta cataria*.

URL:https://agrariirazom.com.ua/sites/default/files/byr/kotyacha_myata_zakavkazka_0.jpg (дата звернення: 14.05.2025).

51. Фото Деревій благородний *Achillea nobilis*.

URL:https://www.gaertneri-strickler.de/content/files/4996/P430009_2-r24-718x750-proportionalsmallest.webp (дата звернення: 14.05.2025).

52. Фото Бородач волотистий *Schizachyrium scorarium*.

URL:https://www.whiteflowerfarm.com/mas_assets/cache/image/6/2/0/3/25091.Jpg (дата звернення: 14.05.2025).

53. Фото Костриця валіська *Festuca valesiaca*.

URL:https://ua-garden.com/home/catalog_products/item_10773/gallery/ovsjanica-vallisskaja-05-lr-copyright.jpg (дата звернення: 16.05.2025).

54. Фото Ковила найтонша *Stipa tenuissima*.

URL:<https://shemrit.com.ua/image/cache/catalog/shemrit/product-images.JPG> (дата звернення: 16.05.2025).

Фото Ковила Лессинга *Stipa lessingiana*.

URL:<https://www.picturethisai.com/image-handle/website/cmsname/image/1080/357133497110429696.jpeg> (дата звернення: 16.05.2025).

55. Фото Кипець сизий *Koeleria glauca*.

URL:<https://sad-krona.in.ua/Media/shop-12637/Garden/Koeleria%20glauca.jpg> (дата звернення: 16.05.2025).

56. Фото Війник гостроквітковий *Calamagrostis acutiflora*.

URL:https://novyjsad.com.ua/wp-content/uploads/2020/07/full_img1.jpg (дата звернення: 16.05.2025).

57. Стиль ЕКО в ландшафтному дизайні. Сучасне розуміння.
URL:<https://eds.ua/blog/article/eko-style-v-landshafnomu-dyzayni> (дата звернення: 16.05.2025).

58. Фото Пеннісетум лисохвостий *Pennisetum alopecuroides*.
URL:[https://files.ekmcdn.com/3d09b7/images/pennisetum-alopecuroides-\(1\)-34-p.jpg](https://files.ekmcdn.com/3d09b7/images/pennisetum-alopecuroides-(1)-34-p.jpg) (дата звернення: 16.05.2025).

59. Фото сад Піта Удольфа. Приклад влаштування лави.
URL:<https://larossa.net.ua/wp-content/uploads/2024/02/sad1-1024x640.jpg> (дата звернення: 20.05.2025).

60. Фото Кермек Гмеліна *Limonium gmelinii*.
URL:<https://bambooplants.ca/wp-content/uploads/2024/07/limonium-gmelinii-dazzle-rocks-sea-lavender.jpg> (дата звернення: 20.05.2025).

61. Фото металеві риби у ковилі. Приклад влаштування скульптур.
URL:<https://ogrodoweinspiracje.eu/wp-content/uploads/2015/11/rzezba-w-ogrodzie-ryby.jpg> (дата звернення: 20.05.2025).

62. Фото ліхтар у насадженні. Приклад влаштування освітлення.
URL:<https://i.pinimg.com/736x/50/07/29/5007296cfeded2cbce141e140ee2e714.jpg> (дата звернення: 20.05.2025).

63. Безлюбченко О. С. Планування і благоустрій міст : навч. посібник. для студентів усіх форм навчання та слухачів другої вищої освіти за напрямом підготовки 0921 (6.060101) – «Будівництво» / О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний, Т. О. Черноносова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ, 2011. С. 191.

64. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : підручн. / В. П. Кучерявий, В. С. Кучерявий. Львів : Новий Світ-2000, 2021. С. 666.

65. Романча Л. В. Озеленення села / Л. В. Романча. Київ : Урожай, 1989. С. 84.

66. Тихонов В. І. Озеленення міст і селищ / В. І. Тихонов, В. Ф. Петренко, В. А. Садова. Київ : Будівельник, 1990. С. 208.

67. Багацька О. М. Рекомендації щодо використання культивованих дерев'янистих ліан у вертикальному озелененні м. Києва / О. М. Багацька. Київ : Видачничий центр НУБіП України, 2008. С. 50.

68. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво: Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. Київ : Наук. світ, 2001. С. 299.

69. Фото зимового саду переважно із злакових рослин
[URL:https://i.pinimg.com/736x/fe/e5/d5/fee5d528b97b3b0b9fd62d9c11fe3348.jpg](https://i.pinimg.com/736x/fe/e5/d5/fee5d528b97b3b0b9fd62d9c11fe3348.jpg)
(дата звернення: 20.05.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Асортимент степових видів рослин

Деревні рослини				
№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
1	Маслинка вузьколиста/ <i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	[22]	Посухостійка, світлолюбна, невибаглива, гарний ранньолітній медонос,	Квіте в кінці травня – на початку червня близько 10 діб, приваблюючі комах-запилювачів, плоди досягають у серпні-вересні.
2	В'яз карликовий/ <i>Ulmus pumila</i> L.	[23]	Гарно переносить стрижку у будь-якому віці, дозволяє формувати бордюри будь-якої висоти, живі огорожі, різні форми крони.	Квітне у квітні до розпускання листя, насіння досягає у травні-червні.
3	Софора японська/ <i>Styphnolobium japonicum</i>	[24]	Достатньо посухостійкою, морозостійкою, сонцелюбною, краще росте на суглинках та супіщаних ґрунтах, але витримує і незначне засолення.	При гарному освітленні дає рясне цвітіння великими квітами раз на два роки у липні-серпні, плоди в вигляді стручків з'являються у серпні-вересні.
4	Гледичія колюча/ <i>Gleditsia triacanthos</i> L.	[25]	Світлолюбна, солевитривала, посухостійка, невимоглива до родючості ґрунту, медоносна, фітонцидна, добре переносить стрижку.	Квітне у червні-липні, крона має нещільну, асиметричну форму,

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
5	Верба гостролиста/ <i>Salix acutifolia</i>	[26]	Помірно посухостійка, добре росте при періодичному зволоженні, світлолюбна, морозостійка, швидко росте, формує мальовничу плакучу крону, добрий медонос.	Цвіте в березні-квітні до розпускання листя, сережки сріблясто-жовтуваті, взимку декоративна завдяки глянцевам червонувато-фіолетовим пагонам.
6	Шовковиця біла/ <i>Morus alba</i>	[36]	Посухостійка, світлолюбна, невибаглива до ґрунтів, морозостійка, має соковиті солодкі їстівні плоди.	Цвіте одночасно з розпусканням листя у квітні-травні, плоди дозрівають у червні-липні.
7	Сумах оленерогий/ <i>Rhus typhina</i>	[29]	Посухостійка, витримує навіть засолені ґрунти, світлолюбна, морозостійка.	Восени листя набуває яскраво червоних, пурпурових до багряних відтінків, цвіте в червні-липні, після дозрівання плодів у серпні-вересні залишаються на дереві червоно-коричневим волоттям до весни.

Продовження таблиці А.1

Кущові рослини				
№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
1	Бруслина європейська / <i>Euonymus europaeus</i> L.	[37]	Вирізняється яскравим листям та плодам восени, саме у цей період має найбільш декоративні особливості.	Цвітіння відбувається у квітні- червні близько 20 діб, плодоносить рясно у серпні-жовтні.
2	Терен степовий/ <i>Prunus stepposa</i>	[38]	Цінний медонос, посухостійкий, невибагливий, захисний.	Цвіте у квітні-травні рясним білим цвітом, плоди у вигляді темно-чорних ягід досягають у вересні.
3	Шипшина собача/ <i>Rosa canina</i> L.	[27]	Має їстівні плоди, високу декоративність під час цвітіння та у осінній період, з появою плодів та зміни кольору листя.	Цвіте травні-червні, плоди досягають у серпні-вересні.
4	Мигдаль степовий/ <i>Prunus tenella</i> .	[39]	Світлолюбна, посухостійка, відносно морозостійка, є співдомінантом до ковила волосистої та найкрашівшої, жовтої акації кущової, костриці валіської.	Яскраво-рожеві цвітіння починається у квітні –травні.

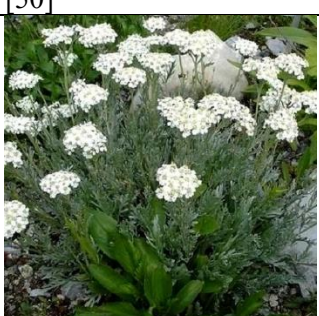

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
5	Скумпія звичайна/ <i>Cotinus coggygria</i> Scop.	[40]	Світлолюбна, посухостійка, морозостійка, має фітонцидні і інсектицидні властивості, захисна.	Цвітіння відбувається у травні, а з червня по липень виділяється об'ємним волоттям, восени листя стають темно-пурпуровими, яскраво-червоними.
Трав'янисті рослини				
1	Цибуля круглоголова/ <i>Allium sphaerocephalon</i>	[41]	Висота 40-90 см, добре росте на піщаних або супіщаних ґрунтах, світлолюбна, морозостійка, під час сильної засухи варто підливати.	Цвітіння з травня по серпень, під час якого зникає листя і весь акцент йде на фіолетово-рожеві суцвіття.
2	Шавлія сухостепова/ <i>Salvia tesquicola</i>	[42]	Висота 40-70 см, посухостійка, невибаглива до ґрунтів, світлолюбна, морозостійка, має фітонцидні властивості, приваблює запилювачів.	Цвіте в травні-липні, суцвіття вертикальні, синьо-фіолетові.
3	Айстра степова/ <i>Aster amellus</i>	[43]	Висота 50-60 см, посухостійка, світлолюбна, невибаглива до ґрунтів, морозостійка, медонос.	Цвітіння у серпні-жовтні, квіти схожі на ромашки, бузково-фіолетові.

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
4	Залізник бульбистий/ <i>Phlomis tuberosa</i>	[44]	Іноді понад 1 м заввишки, посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, добре переносить бідні ґрунти.	Цвіте в червні, суцвіття яскраво-фіолетові, розташовані ярусами.
5	Цмин пісковий/ <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) DG	[45]	Висота 15-30 см, дуже посухостійкий, світлолюбний, росте на піщаних ґрунтах, морозостійкий, має лікувальні та фітонцидні властивості.	Цвіте з липня по вересень, квіти дрібні, яскраво-жовті, не втрачають декоративності після засихання.
6	Пижмо звичайне/ <i>Tanacetum vulgare</i> L.	[46]	Висота 60-120 см, посухостійка, невибаглива до ґрунту, світлолюбна, морозостійка, має фітонцидну дію, відлякує шкідників.	Цвіте в липні-серпні., суцвіття яскраво-жовті, кошикоподібні.
7	Полин гіркий/ <i>Artemisia absinthium</i> L.	[47]	Висота 70-100 см, посухостійкий, невибагливий, морозостійкий, має сильні фітонцидні властивості.	Декоративне переважно сріблясте листя протягом теплого сезону є головною декоративною ознакою, квіти дрібні, жовтуваті, малопомітні.
8	Гадюча цибулька/ <i>Muscari neglectum</i>	[48]	Висота 10-30 см, посухостійка, невибаглива до ґрунтів, світлолюбна, морозостійка, виступає як ранньовесняний акцент.	Темно-сині суцвіття з'являються раною весною у квітні-травні, зібрані в щільні кисти, після цвітіння листя всихає, декоративність втрачається до літа.

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
9	Головатень круглоголовий/ <i>Echinops sphaerocephalus</i>	[49]	Висота до 1 м, дуже посухостійкий, світлолюбний, невибагливий, морозостійкий, медонос, декоративний навіть у сухому стані.	Цвітіння у липні-серпні, суцвіття кулясті, сині або синьо-сірі, у сухому вигляді зберігає форму восени і взимку.
10	Котяча м'ята справжня/ <i>Nepeta cataria</i>	[50]	Висота 40-70 см, посухостійка, світлолюбна, морозостійка, невибаглива, ароматична, має фітонцидні властивості.	Цвіте з червня до серпня, квіти блідо-фіолетові, невеликі, зібрані в колосоподібні суцвіття, восени декоративність поступово знижується.
11	Деревій благородний/ <i>Achillea nobilis</i>	[51]	Висота 40-60 см, посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, росте на бідних ґрунтах, має фітонцидні та лікарські властивості.	Цвітіння з червня по серпень, квітки дрібні, кремові або білі, зібрані у щитки, восени декоративність зменшується, але листя зберігає форму.
12	Молочай степовий/ <i>Euphorbia stepposa</i>	[30]	Висота 30-50 см, посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, невибагливий.	Цвіте у травні-червні, квіти дрібні, жовто-зелені, з декоративними приквітками, восени листя жовтіє, частково зберігає декоративність.
13	Півники карликові/ <i>Iris pumila</i>	[31]	Висота 10-25 см, посухостійка, морозостійка, світлолюбна, добре ростуть на легких ґрунтах.	Цвіте в квітні-травні, квітки фіолетові, сині, жовті залежно від сорту, після цвітіння декоративність помірною, листя в'януче.

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
14	Півонія вузьколиста/ <i>Paeonia tenuifolia</i>	[32]	Висота 30-50 см, помірно посухостійка, морозостійка, світлолюбна, переважає дреновані ґрунти.	Цвіте у травні, квітки яскраво-червоні, поодинокі, контрастують із тонким розсіченим листям, восени листя жовтіє, декоративність зменшується.
15	Чебрець Маршалла/ <i>Thymus marschallianus</i>	[33]	Висота 10-25 см, посухостійкий, світлолюбний, невибагливий, морозостійкий, ароматичний, фітонцидний, медонос.	Цвіте в червні-липні, квітки дрібні, рожево-фіолетові, рясно вкривають килимоподібні зарості, після цвітіння зберігає щільну текстуру.
16	Очиток видний/ <i>Sedum spectabile</i>	[35]	Висота 40–60 см, посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, добре росте на легких дренованих ґрунтах, приваблює бджіл і метеликів.	Цвіте у серпні-жовтні суцвіття великі, плоскі, рожево-малинові або пурпурові, тримаються до заморозків, восени і взимку сухі суцвіття зберігають форму.
17	Лаванда вузьколиста/ <i>Lavandula angustifolia</i>	[34]	Висота 40–70 см, дуже посухостійка, світлолюбна, морозостійка (у південних регіонах), потребує дренованого ґрунту, ароматична, фітонцидна, медонос.	Цвіте з червня по серпень, колоски фіолетово-сині, мають виражений аромат, восени і взимку декоративна завдяки сріблястому листю.
18	Кермек Гмеліна/ <i>Limonium gmelinii</i>	[61]	Висота 40-70 см, дуже посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, росте на солонцюватих і бідних ґрунтах, не потребує поливу, декоративний як живий, так і сухий.	Цвітіння з липня по вересень, метеликовидні синьо-фіолетові дрібні квітки на розгалужених квітконосах, зберігає колір у сухому вигляді до зими.

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
Злакові рослини				
1	Бородач волотистий/ <i>Schizachyrium scoparium</i>	[52]	Висота 60-100 см, посухостійкий, світлолюбний, морозостійкий, росте на піщаних і бідних ґрунтах, має декоративне червонувате осіннє забарвлення.	Найбільш декоративний у серпні-жовтні, колоски сріблясті з мідними відтінками, восени яскраво-рудочервоні, зберігає форму взимку.
2	Костриця валіська/ <i>Festuca valesiaca</i>	[53]	Висота 30-50 см, дуже посухостійка, світлолюбна, морозостійка, добре росте на сухих, бідних ґрунтах, компактна, щільна дернина, кулястої форми.	Найбільша декоративність травень-липень, суцвіття дрібні, світло-сірі, листя декоративне цілий сезон, восени світло-жовте.
3	Ковила найтонша/ <i>Stipa tenuissima</i>	[54]	Висота 40-60 см, посухостійка, невибаглива до ґрунту, світлолюбна, морозостійка, надзвичайно легка, шовковиста текстура, утворює рухливий масив.	Червень-серпень, тонкі, хвилясті суцвіття з перламутровим блиском, декоративна до осені, ефектна під час вітру.
4	Ковила Лессинга/ <i>Stipa lessingiana</i>	[55]	Висота 60-80 см, стійка до спеки та посухи, невибаглива, світлолюбна, морозостійка, типова степова рослина, формує легкий, прозорий силует.	Травень-липень, сріблясто-золотисті суцвіття, декоративні у фазі дозрівання.

Продовження таблиці А.1

№	Назва	Фото	Особливості	Період найбільшої декоративності
5	Келерія блакитна/ <i>Koeleria glauca</i>	[56]	Висота 20-40 см, дуже посухостійкий, морозостійкий, світлолюбний, має синювато-зелене, сизе листя, декоративне навіть без суцвіть.	Травень–червень, колоски ніжні, сірувато-зелені, листя зберігає декоративність до осені.
6	Війник гостроквітковий/ <i>Calamagrostis acutiflora</i>	[57]	Висота 100-150 см, помірно посухостійкий, морозостійкий, добре росте на різних ґрунтах, світлолюбний, прямостоячий габітус, декоративний взимку.	Липень-жовтень, щільні вертикальні волоти, спочатку пурпурні, потім солом'яні, добре зберігаються сухими взимку.
7	Пеннісетум лисохвостий/ <i>Pennisetum alopecuroides</i>	[59]	Висота 60-100 см, слабопсухостійкий, потребує помірного зволоження, сонцелюбний, морозостійкий у південних регіонах, м'які суцвіття-«хвости», щільний куц.	Серпень-жовтень, пухнасті колоски від кремових до пурпурових відтінків, ефектний у групах, декоративний до пізньої осені.